

vedtoges uden afstemning.

Lovforslagets overgang til tredje behandling vedtoges uden afstemning.

Formanden:

Jeg foreslår, at lovforslaget går direkte til tredje behandling uden fornyet udvalgsbehandling. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Op- hold). Det er vedtaget.

Den næste sag på dagsordenen var:

11) Anden behandling af lovforslag nr. L 22:

Forslag til lov om ændring af lov om kommuners og amtskommuners deltagelse i erhvervsudviklingsaktiviteter og om ophævelse af lov om kommunal og amtskommunal støtte til forskerparker.

Af industriministeren (Trøjborg).

(FremSAT 13/10 93. Første behandling 28/10 93. Betænkning 18/11 93).

Der var ikke stillet ændringsforslag.

Lovforslagets paragraffer og spørgsmålet om dets overgang til tredje behandling sættes til forhandling under ét.

Ingen bad om ordet.

Afstemning

§§ 1-3

vedtoges uden afstemning.

Lovforslagets overgang til tredje behandling vedtoges uden afstemning.

Formanden:

Jeg foreslår, at lovforslaget går direkte til tredje behandling uden fornyet udvalgsbehandling. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Op- hold). Det er vedtaget.

Den næste sag på dagsordenen var:

12) Forespørgsel nr. F 9:

Forespørgsel til ministeren for udviklingsbi- stand:

»Hvad kan ministeren oplyse om status for dansk Øststøtte og om sine planer for Øststøt- tens fremtidige sigte og struktur, herunder den administrative tilrettelæggelse, forholdet til modtagerlandene og samspillet med interna- tional Østbistand?«

Af Lotte Henriksen (S), Ahlmann-Ohlsen (KF), Hanne Severinsen (V), Riishøj (SF), An- nette Just (FP), Peter Duetoft (CD), Lone Dyb- kjær (RV) og Ole M. Nielsen (KRF).

(Forespørgslen anmeldt 4/11 93. Fremme af forespørgslen vedtaget 17/11 93).

Begrundelse

Lotte Henriksen (S):

Natten til den 9. november 1989 blev et sym- bol nedbrudt; muren om Vestberlin blev gen- nembrudt. Symbolet på det skarpt opdelte Eu- ropa var væk. Tyskerne græd af glæde, euro- pæerne jublede, verden så til.

Hvor mange taler er der ikke blevet holdt om jerntæppet og den nye verdensbalance ef- ter forandringerne i Østeuropa. Vi har alle givet vores bidrag; men realiteterne i Øst i dag er ikke, som de var for 4 år siden. Den demo- kratiske og økonomiske reformproces er van- skeligere, end både vi og østeuropæerne havde forestillet os. Det er tid til at samle de erfaringer op, vi har gjort i Østeuropa, og indrette vo- res fremtidige støtte efter de nuværende ønsker og behov.

Ligesom alle partier i Folketingets Uden- rigsudvalg den 24. september 1993 enedes om en beretning om støtten til Østeuropa, står alle Folketingets partier derfor bag denne fore- spørgsel til udviklingsministeren om Øststøt- tens fremtidige sigte.

Besvarelse

Ministeren for udviklingsbistand (Helle Degn):

Spørgsmålet er, hvad danskerne skal leve af i det næste århundrede. Hvilke erhverv skal brødføde danskerne? Det er nok et af de mest aktuelle og vigtige emner for Danmarks frem- tid. Vil vores traditionelle industriproduktion være konkurrencedygtig, når vi ser den på bag- grund af væksten i lavtlønsområderne som Fjernøsten, Kina, og hvis vore forventninger til udviklingen i Østeuropa indfries? Tendensen

[Ministeren for udviklingsbistand]

til, at produktionen i stigende grad koncentrerer sig i meget store virksomheder, gør det også vanskeligere for Danmark at være med.

Har det noget med Øststøtten at gøre? Ja, det har det, for et af vore formål med Øststøtten er sammen med andre højtudviklede industrilande omkring Østersøen at gøre Østersøområdet til et vækstcenter af international betydning. Vi skal fremme en sådan udvikling, fordi den kan få en afgørende indflydelse på dansk produktion og beskæftigelse. I første omgang kan dansk erhvervsliv deltage i opbygningen af et sundt erhvervsliv i Østlandene på et markedsøkonomisk grundlag, men Østlandene og især Østersøområdet vil også på længere sigt være af stor betydning for Danmarks økonomiske muligheder. Danske virksomheder skal ved investeringer og andre former for samarbejde med de nye økonomier, som er ved at udvikle sig, forberede en ny holdbar rolle for Danmark i den internationale arbejdsdeling.

Vi er nødt til at tage højde for den skærpede konkurrencesituation, som vi er ved at stå over for, i form af kvalitetsproduktion med væsentlig lavere lønomkostninger end de danske.

Vi skal have et uddannelsesniveau og en konkurrencesituation, som indebærer, at man i Danmark er mindst et hestehoved foran med det nyeste og den højest udviklede teknologi og viden.

Hvad angår mere traditionel produktion, kan vi i hvert tilfælde endnu i nogle år få en fordel ud af at basere os på leverancer eller lønarbejde hos vore østeuropæiske samarbejdspartnere med et lavt lønniveau, men det vil være en illusion at basere sig på, at vi til tidernes ende kan holde Østlandene som billige underleverandører til vores produkter. Det gælder om at samarbejde, om at skabe en konkurrencedygtig produktionsbase i Østersøområdet på en højteknologisk basis og med en fornuftig arbejdsdeling, som vil blive til lige gavn for Østlandene og os selv. Det er et af målene med vores Øststøtte og en af grundene til, at IØ-fonden, som stiller risikovillig kapital til rådighed for danske virksomheder, som investerer i Østlandene – alene eller i samarbejde med partnere i modtagerlandene – er så vigtig for os. Det er også derfor, vi bør være villige til at løbe en omfattende risiko for vore eksportkreditter, såfremt de kan hjælpe til at opbygge

et godt samarbejdsmonter for dansk industri på længere sigt.

Nu har jeg taget mit udgangspunkt i økonomien, hvad der vel ikke er unaturligt i et land som vores med stor arbejdsløshed, men jeg kunne lige så vel have taget udgangspunkt i udenrigspolitiske betragtninger.

Landene omkring Østersøen er vore naboer, som vi har haft et nedfrosset forhold til efter Anden Verdenskrig, og indtil de totalitære regimer brød sammen. Vi er nu ved at opbygge nye fredelige samarbejdsformer. De skal sikre os stabile forhold til vores umiddelbare naboer på den anden side af Østersøen og til det store Rusland og en fredelig sameksistens, som gerne skal række ind i det næste århundrede. Stabile forhold og fredeligt samarbejde er set fra en sikkerhedspolitisk vinkel af afgørende betydning for vores velfærd. Det er også af betydning for at undgå de flytningestrømme, som ellers kunne medføre økonomisk og socialt kaos.

Alt dette fører til, at vi bør satse på vores Øststøtte i de kommende år, indtil vi ser en udvikling, der kan fortsætte af sig selv.

Det er da også med stor tilfredshed, at regeringen har konstateret, at næsten hele Folketinget står bag os i denne sag. Hvor længe vi skal støtte, vil afhænge af udviklingen i de enkelte lande. Vi har f.eks. set, at udviklingen i Polen er forløbet sådan, at de mange bistandsprojekter, som vi lagde ud med i 1990, efterhånden er afløst af andre samarbejdsformer, ikke mindst investeringer med indskud af kapital fra IØ-fonden.

Det, vi kan sige, er vel, at vi forventer, at Østbistanden er begrænset til en kortere årrække, hvorimod det er sværere at skimte en ende på bistanden til udviklingslandene.

Regeringen ønsker, at fremme af et miljømæssigt bæredygtigt samfund i Østlandene gives en meget høj prioritet i alle former for støtte. De omfattende miljøskader, som de kommunistiske regimer har påført verden, er både en belastning for Vesten og for befolkningerne i landene selv. Der er et stort behov for vestlig hjælp også på dette område. Problemerne er af en sådan størrelsesorden, at landene ikke selv kan løse dem inden for en overskuelig tid. Samtidig er miljøproblemerne en væsentlig trussel mod vores egen livskvalitet. Risikoen for radioaktiv forurening, herunder

[Ministeren for udviklingsbistand]

reaktorsikkerhed, er et område, som vi bør give særlig interesse bl.a. af hensyn til vores egen befolkning.

Jeg må også understrege, at vi finder det væsentligt i modtagerlandene at opbygge nogle gode offentlige systemer, som er nødvendige for at understøtte udviklingen i markedsøkonomisk retning. Det drejer sig f.eks. om skattesystemer, toldsystemer, sociale systemer, arbejdsmarkedssystemer og voksenuddannelsessystemer.

Lad mig herefter komme ind på nogle af de mere tekniske sider af Østbistanden. De overordnede linjer for støttens organisering er fastlagt i den analyse af den danske internationale indsats i Finansministeriets betænkning 1252 fra juni måned, som vil være Tingets medlemmer bekendt. Analysens resultater skal nu udnyttes i praksis.

Bl.a. som følge af den kritik, der har været rettet mod det Øststøttesystem, der groede op under den forrige regering, nedsatte vi en række udvalg for at udarbejde en mere praktisk og målrettet Øststøtte. Det vigtigste var det udvalg, som udarbejdede betænkningen om Danmarks internationale indsats. Ministeriet for Erhvervspolitisk Samordning er som bekendt i gang med en rapport om erhvervslivets inddragelse i Øststøtten. Et udvalg i Udenrigsministeriet har arbejdet med mulighederne for bistand til blødgøring af internationale kreditter, så de bliver mere anvendelige for modtagerlandene.

Det overordnede mål er en opstramning og en forenkling af Øststøtten. Øststøtten skal hurtigere og mere effektivt kunne tjene sit formål, nemlig at bistå Østlandene med at gennemføre deres reformer på baggrund af deres egne behov og med størst mulig deltagelse af dansk erhvervsliv og dansk arbejdskraft.

Øststøtten skal gøres mere målrettet. Beslutningerne skal tages hurtigere, og erhvervslivets inddragelse skal øges. Den overordnede udgiftsstyring skal i det administrative led ske i det internationale udgiftsudvalg under Finansministeriets ledelse. Dette udvalg kommer med forslag til, hvordan midlerne fordeles på de forskellige konti på de årlige finanslove. Regeringen vil tage stilling til indstillingerne, som derefter vil blive indarbejdet i finansloven. Det betyder, at en række støtteordninger vil være operative straks fra det nye års begyndelse. Disse ordninger behøver ikke som hidtil at afvente vedtagelse af et aktstykke.

På finansloven vil der blive afsat midler til erhvervsrelaterede sektorprogrammer, til miljørelaterede sektorprogrammer og til teknisk-administrativ bistand. Der er på finanslovforslaget for 1994 afsat ca. 600 mio. kr. til den erhvervsrelaterede støtte, herunder 100 mio. kr. til erhvervsrelaterede sektorprogrammer. De fleste af pengene vil gå til eksportkreditaufkrivning og til IØ-fonden.

Forslag til erhvervsrelaterede sektorprogrammer forelægges for Eksportfremmerådet, hvor bl.a. erhvervslivet er repræsenteret. Der er afsat 200 mio. kr. til miljøstøtteordningen og 100 mio. kr. til miljørelaterede sektorprogrammer. Her vil jeg specielt nævne energiprogrammerne, som koordineres af Miljøstyrelsen under inddragelse af Den Rådgivende Miljøkomité for Miljøstøtteordningen.

Den tredje søjle er en nyskabelse, nemlig en teknisk-administrativ støtteordning under Udenrigsministeriet på 100 mio. kr. Denne ordning kan dække en række af de opgaver, som hidtil har fået støtte fra Østlandepuljen. Det drejer sig bl.a. om arbejdsmarkedsforhold, undervisning, statslig infrastruktur, sundhed samt udsendelse af offentlige og private eksperter.

For at målrette Øststøtten er det som sagt hensigten at etablere henholdsvis miljørelaterede, erhvervsrelaterede eller teknisk-administrative sektorprogrammer. Herved kan der skabes sammenhæng mellem projekter, sådan at støtten ikke bliver spredt og tilfældig på enkeltprojekter uden nogen sammenhæng.

Vi har modtaget forslag til sektorprogrammer fra de interesserede ministerier; de indkomne forslag overstiger langt de beløb, der er til rådighed. Jeg foreslår derfor inden for en måneds tid en prioriteringsproces, som til sidst må afstemmes med modtagerlandene. Vi må nå frem til støtte på områder, som kommer modtagerlandene til gavn, samtidig med at den fremmer dansk erhvervsliv på længere sigt. Så er vi klar til at fortsætte Øststøtten pr. 1. januar 1994, hvor pengene vil være til rådighed på finansloven.

Det er afgørende, at den decentralisering, vi er i gang med for at få støtten til at fungere mere effektivt, ikke fører til, at vi mister overblikket. Den ene hånd må vide, hvad den anden gør. Det er Finansministeriet og Udenrigsministeriet, som har ansvaret for den overord-

[Ministeren for udviklingsbistand]

nede koordination af Øststøtten. Gennem en udvidelse af det eksisterende Koordinationsudvalg For Øststøtte, hvor Udenrigsministeriet er formand, tillægges Udenrigsministeriet en vigtig opgave med at sikre, at der er sammenhæng i dansk Øststøtte, og at der ikke sker overlapninger.

Det er også nødvendigt at opretholde en nær kontakt med modtagerlandene for at sikre, at den danske støtte er i overensstemmelse med deres behov. Det er naturligvis først og fremmest Udenrigsministeriets og ambassadernes opgave. En central rolle for udenrigstjenesten vil også være at lette adgangen til de internationale finansielle institutioner, Verdensbanken, Østbanken, IBRD og Nordisk Investeringsbank. Der skal i videst muligt omfang skabes samfinansiering med danske projekter. Jeg vil selv gennem min stilling som guvernør i Østbanken og Verdensbanken søge at skabe bedre betingelser for en effektiv og hurtig samfinansiering.

Endelig vil det også være Udenrigsministeriets rolle at formidle information om den samlede Øststøtte til offentligheden, herunder til erhvervslivet. Det er tanken meget hurtigt at give overskuelig og brugervenlig information om den nye Øststøtte ved opdatering af det tidligere materiale. Der skal ikke være tvivl om, hvor man skal gå hen. Vi vil udarbejde et brochuremateriale, der dækker hele Øststøtten.

Til slut vil jeg komme ind på to emner, som har været genstand for en særlig debat, nemlig spørgsmålet om støtte til anskaffelse af udstyr og spørgsmålet om finansiering.

Den gamle Øststøttebistand blev kritiseret for, at vi ikke finansierede udstyr. Også af modtagerlandene. Det er en af de nødder, som vi søger at knække i den nye Øststøtte, først og fremmest gennem bedre kreditmuligheder, men også gennem mere gavebistand til pilot- og demonstrationsprojekter.

Spørgsmålet om udstyrsleverancer har været et diskussionsemne så længe, projektbistanden til Østlandene har eksisteret. Måske er det i virkeligheden en kamp mellem to danske interessegrupper, nemlig rådgiverne og entreprenørerne, eller sagt på en anden måde: konsulerne og industrien.

Der er imidlertid behov for både rådgivning og udstyr. Rådgivningen sikrer bl.a. opbygningen af hensigtsmæssige strukturer i det offent-

lige system og i erhvervs- og finanssektoren. Især i den indledende fase ved omdannelsen fra plan- til markedsøkonomi er det nødvendigt at støtte den strukturelle opbygning i f.eks. de baltiske lande.

Rådgivningen sikrer også, at det er det rigtige udstyr, som anskaffes, i den rigtige rækkefølge. Rådgivning om konkrete projekter uden finansiering af en efterfølgende fase giver selvfølgelig ingen mening. Det har derfor normalt været en betingelse for at støtte et rådgivningsprojekt, at den efterfølgende finansiering var sandsynliggjort.

Det naturlige er, at det egentlige fysiske projekt lånefinansieres frem for gavefinansieres, fordi projektet normalt skal være rentabelt. Det holder ikke i alle tilfælde. De fleste miljøprojekter er f.eks. ikke rentable i snæver forstand, men er samfundsrentable, giver en anden form for samfundsmæssigt afkast på længere sigt.

I den forbindelse kan jeg glædeligvis oplyse, at det nu ser ud til, at såvel EU som OECD i en overgangsperiode kan acceptere, at Danmark giver lån til de baltiske lande på 300 mio. kr. med et gaveelement på 100 mio. kr., især til miljø- og infrastrukturprojekter. Det betyder, at lånene kan ydes med en lang løbetid, med lav rente og med en afdragsfri periode på lignende måde som bløde lån til udviklingslandene.

Vi vil også fra dansk side prøve at skabe grund i de internationale finansielle institutioner for at nedsætte rentesatserne eller forlænge afdragsperioden på lån til miljøformål. Det vil især være relevant i forhold til Østbanken, IBRD og Verdensbanken; omlægningen må ske inden for de eksisterende statutter for bankerne.

Som under vores debat i foråret vil jeg til slut understrege, at det er udmærket at støtte Østlandene ved projektbistand og investeringsbistand, men den mest effektive støtte, vi kan give dem, er dog at hjælpe dem med at afsætte deres produktion ved at åbne vore markeder for dem.

Danmark har også efter Københavnskonferencen i april 1993 og efter Det Europæiske Råds møde i København i juni arbejdet ihærdigt for liberalisering af Østlandenes handelsbetingelser i EU. Det næste skridt vil være at inddrage de baltiske lande i en frihandelsaftale med EU.

[Ministeren for udviklingsbistand]

Med disse ord vil jeg gerne på regeringens vegne åbne debatten om Danmarks Øststøtte. Jeg håber, at der vil komme meget konstruktive indlæg, så vi i fællesskab kan sikre, at regeringens planer om en mere effektiv og synlig Øststøtte vil blive udmøntet til gavn for såvel modtagerlandene i Central- og Østeuropa som Danmark og ikke mindst dansk erhvervsliv både nu og på længere sigt med hele omstillingen også i Danmark frem til år 2000.

*Forhandling***Lotte Henriksen (S):**

Jeg vil gerne takke ministeren for besvarelsen og indholdet.

Efter et besøg i Polen i denne uge sammen med flere folketingskollegaer er det endnu en gang konstateret, at euforien fra de historiske efterårsdage i 1989 har lagt sig. Hverdagens barske realitet har vist sit ansigt. Problemerne med at få samfundets økonomi og befolkningens ønsker til at hænge sammen er ikke så let løst, som vi kunne ønske.

De støtteordninger, vi hidtil har haft, blev skabt i denne historiske rus. Danmark måtte naturligvis som andre lande være på banen til hjælp for østeuropæerne og til gavn for os selv.

Siden er Øststøtteordningerne blevet kritiseret for at være uoverskuelige og usammenhængende uden koordineret indsats – en reel kritik, der har været helt på sin plads. Brugere af ordningerne og de, støtten skal komme til gavn, har naturligvis gjort nogle konkrete erfaringer, der nu må udmøntes.

Reformer er mange ting. Polakkerne siger, at de har lært, at de kan lave fiskesuppe af fisk, men ikke, hvordan de kan lave fisk af fiskesuppe.

Ministeren for udviklingsbistand har redegjort for, at der med den nye struktur er skabt overblik og forenkling, at indsatsen fremover vil blive koordineret, og at ordningerne er forbedret. Det er godt, for Øststøtten har en høj prioritering i Danmark i dag, 2,35 mia. kr. er målet i 1994. Det udgør ca. 0,35 pct. af bruttonationalproduktet. Der er behov for den øgede økonomiske indsats, der naturligvis så har nødvendiggjort den tiltrængte forenkling og opstramning.

Når vi prioriterer støtte til Østeuropa så højt, er det også af hensyn til os selv. En støtte

til udvikling af demokratier i vore nabolande mindsker faren for at få totalitære genboer. En styrkelse af stabilitet og fredelig sameksistens mindsker de sikkerhedspolitiske spændinger. En mindselse af den grænseoverskridende luft- og vandforurening forbedrer også det danske miljø. Samtidig betyder selvforsyning og social sikkerhed i Øst også mindre risiko for folkevandringer.

Men det er ikke det, der siges. De generelle målsætninger for Øststøtteindsatsen i dag er at støtte reform- og demokratiseringsprocessen i Central- og Østeuropa, at styrke det økonomiske samarbejde, at fremskynde erhvervsmæssig udvikling, at bistå med miljøforbedringer, samtidig med at støtten afspejler modtagerlandenes behov og bidrager til en bæredygtig udvikling, at der opnås størst mulig spredningseffekt og medfinansiering også fra internationale finansieringskilder, at dansk erhvervsliv indtages med erfaring og ekspertise, og at Østersølandene prioriteres højest.

Disse målsætninger må netop opfattes som generelle. Der er dog to hovedprioriteringer, som er klare, og som Socialdemokratiet fuldt ud støtter: miljøet og erhvervsstøtten. Det skal jeg vende tilbage til senere.

Jeg tror, at der i løbet af nogle år vil vise sig behov for yderligere at præcisere nogle hovedpunkter i Øststøtten. I bistanden for udviklingslandene er det lykkedes for Folketinget at prioritere seks punkter for udviklingsbistanden. Hvilke områder der ud over miljø og erhvervsstøtte skal prioriteres til Østeuropa, vil fremtiden vise, men inden da vil der være behov for en bedre vidensopsamling og evaluering af projekterne.

Som allerede nævnt er vi i Socialdemokratiet glade for den miljømæssige prioritering i Øststøtteindsatsen også af hensyn til faren for udslip fra a-kraft-værkerne. Vi finder det positivt, at miljøindsatsen er væsentligt forøget. Hidtil er 60-70 pct. af miljøstøtteordningerne gået til lønomkostninger til danske rådgivere, men nu gives der yderligere mulighed for udstyrsleverancer og ikke mindst etablering af demonstrationsanlæg.

Inden for miljø- og energisektoren er Danmark på forkant med udviklingen. Vi har gode muligheder for fortsat udvikling af miljøteknologi og -viden, og med en målrettet dansk indsats vil vi kunne hjælpe danske virksomheder

[Lotte Henriksen]

til større eksport. Med sektorprogrammerne er der skabt mulighed for at målrette Øststøtten, skabe sammenhæng mellem projekterne og større mulighed for samarbejde. Det vil være muligt at udarbejde mere realistiske miljø-handlingsplaner for modtagerlandene.

En anden hovedprioritet er den erhvervsrelaterede støtte, hvor den kendte og velfungerende IØ-fond fortsætter, og derudover vil eksportkreditfaciliteten muliggøre større risikovillighed i forbindelse med dansk projektdeltagelse.

Men hvad der derudover er bemærkelsesværdigt, er det erhvervsrelaterede sektorprogram.

For et par måneder siden er regeringen kommet med sin erhvervsredegørelse. Deri peges der på behovet for at udvikle velfærdssektoren, hvor Danmark har lang erfaring og stor ekspertise, så den i højere grad kan udnyttes til systemeksport. Der nævnes bl.a. muligheden for eksport af serviceydelser til landene i Øst- og Centraleuropa.

Et positivt, konkret eksempel på systemeksport på ældreområdet blev netop offentliggjort i går.

I Socialdemokratiet ser vi en nødvendig sammenhæng mellem udbygningen af et socialt netværk og opbygningen af markedsøkonomien, ligesom vi ser udbygningen af en erhvervs-mæssig infrastruktur nødvendig for at kunne støtte dansk erhvervsliv til eksport.

Det erhvervsrelaterede sektorprogram giver mulighed for dette inden for bl.a. energi-, kommunikations- og transportprojekter samt bolig- og uddannelsesprojekter.

Erhvervsredegørelsens satsning på systemeksport af velfærdssystemer må også på anden måde vise sig i Øststøtten, bl.a. ved at der kan ydes støtte både til formelle og uformelle strukturer.

Arbejdsmarkedssystemet, som vi kender det herhjemme, er et vigtigt bidrag til den politiske stabilitet, og de virksomheder, der allerede i dag er delvis ejet af vestlig kapital i Øst, efterspørger paritets- og samarbejdsorganer.

Den teknisk-administrative og humanitære bistand tager for en vis del højde for denne problemstilling. Men jeg kunne tænke mig at få afklaret, hvorledes tværsektorale programmer kan placeres.

For at opnå en vis parallelitet mellem de enkelte typer af sektorprogrammer kunne det være ønskeligt, om der også inden for den teknisk-administrative bistand kunne gennemføres konkrete sektorprogrammer.

Statslig infrastruktur kunne det i denne sammenhæng også være relevant at støtte, f.eks. skattesystemer, toldsystemer, banktilsyn, sundhedsuddannelsessystem, tillidsmandsudannelser og meget mere.

At udvikle en velfærdssektor er mange ting, og på mange områder har Danmark lang erfaring og stor ekspertise. Vi vil kunne forbedre beskæftigelsen herhjemme ved at eksportere service- og velfærdsydelser. En af ideerne er selvfølgelig også at undgå en social dumping.

I de danske Øststøtteordninger må der være plads til, at hensynet til et ordentligt arbejdsmiljø og et socialt sikkerhedsnet prioriteres. Det kan ske ved målrettet indsats f.eks. gennem direkte investeringer dér, hvor vi ellers kunne forvente en unfair konkurrence, f.eks på arbejdsmiljøområdet.

Ud over at modvirke social dumping er der også det positive element, at vi samtidig sikrer, at befolkningerne i de østeuropæiske lande får forbedrede vilkår.

Kvinder rammes ofte hårdt i omstillingsprocessen i Øst- og Centraleuropa. De presses til en dårligere stilling på arbejdsmarkedet – ofte skubbes de helt ud. Sociale klausuler eller kriterier kunne prioriteres, samtidig med at udviklingen af daginstitutioner, børneoplysningsordninger etc. overvejes.

Jeg indledte med at sige, at nye målsætninger for Øststøtten kræver en reel indsamling af erfaringer hos alle, der besidder viden om bistand til Østeuropa. Men det lykkedes mig vist alligevel at pege på nogle af de områder, som jeg mener bør kunne komme med under overvejelse.

Til sidst skal jeg på vegne af Socialdemokratiet, De Konservative, Venstre, SF, CD, De Radikale og Kristeligt Folkeparti fremsætte følgende:

Forslag om motiveret dagsorden.

»Med det formål at bidrage til den demokratiske og økonomiske reformproces i Østlandene og udvikle de strukturer, der kan understøtte disse landes selvstændighed, opfordrer Folketinget regeringen til at forbedre indhol-

[Lotte Henriksen]

det i den danske Østbistand, herunder at udvide den miljømæssige indsats ud fra følgende retningslinjer:

- at administrationen og sagsbehandlingen gøres enklere og hurtigere,
- at den viden om Østbistand, der er samlet inden for forskningsmiljøer, folkelige organisationer, fagbevægelsen og erhvervslivet, anvendes i en forbedret evaluering af Øststøtten og i øvrigt udnyttes bedre og mere systematisk end hidtil,
- at der lægges større vægt på gennemførelse af projekter inden for erhvervs-, arbejdsmarkeds-, uddannelses- og socialpolitik,
- at de eksisterende eksportkreditordninger til Østeuropa smidiggøres, så disse kan stå mål med de øvrige vesteuropæiske ordninger. Der bør endvidere være mulighed for i særlige tilfælde at kunne pålægge eksportører til Østeuropa en øget selvrisiko,
- aktivt at deltage i det internationale samarbejde om bistand til reformerne i Østlandene og arbejde for rentelette lån ved medfinansiering bl.a. af miljøprojekter via internationale finansielle institutioner.

Herefter går Tinget over til næste sag på dagsordenen.«

(Dagsordensforslag nr. D 12).

Formanden:

Der er nu fremsat følgende forslag om motiveret dagsorden: (se foran). Dette forslag indgår i den videre drøftelse.

(Kort bemærkning).

Annette Just (FP):

Jeg har med stor fornøjelse siddet og lyttet til fru Lotte Henriksens meget velformulerede tale og måtte konstatere, at det, Socialdemokratiet gerne vil for at forhindre en unfair konkurrence fra Østeuropa, er at eksportere vore systemer såsom skattesystem, banksystem, socialsystem, velfærdsordninger osv., og det brugte fru Lotte Henriksen meget tid på.

I den anledning vil jeg gerne gøre opmærksom på, at Fremskridtspartiet er direkte modstander af, at vi skal eksportere et system, som vi vil bekæmpe her i Danmark.

Men jeg har et spørgsmål til fru Lotte Henriksen. Fru Lotte Henriksen var inde på, at regeringens vil være med til at gøre en ekstra indsats for de atomkraftværker, der ligger i Østeu-

ropa, og derfor vil jeg gerne stille det direkte spørgsmål: Vil Socialdemokratiet være med til at sætte et fast beløb af til renovering af de atomkraftværker, der ligger tættest på Danmark, bl.a. i Litauen?

Fremskridtspartiet vil under finanslovforhandlingerne – og det er vist ingen hemmelighed – stille et ændringsforslag om, at der bliver afsat 150 mio. kr. til renovering af de atomkraftværker, som er en fare ikke blot for Østlandene, men så sandelig også for Danmark.

(Kort bemærkning).

Lotte Henriksen (S):

Nu er det jo desværre ikke således, at vi med et snuptag kan løse de atomkraftværksproblemer, der er i Østeuropa, for det koster mange penge at renovere disse værker. Men der er mulighed for inden for miljøstøtteordningen at gøre noget over for disse atomkraftværker, og det betyder, at der af den pulje, der er sat af til hele miljøstøtteordningen, og som samlet er på 300 mio. kr., inden for Øststøtteordningen også er mulighed for at se på den type aktiviteter over for atomkraftværkerne.

(Kort bemærkning).

Ahlmann-Ohlson (KF):

Jeg vil sige følgende til fru Annette Just, som bekymrede sig over den eventuelle dumpingeksport, der kan ramme Danmark og dermed koste Danmark arbejdspladser – sådan forstod jeg den første del af fru Annette Justs bekymring: Hvis man ikke eksporterer det system og den måde at gøre tingene på, som man bruger i Danmark, der trods alt er et velfungerende samfund, og derigennem gør østeuropæiske lande i stand til at klare sig, således at de kan opbygge deres egen produktion efter velordnede forhold, så har Østeuropa jo ikke en chance i forhold til andre lande. Vi skal hjælpe dem med opbygningen. Det, de havde før, var en grusom kommunistisk foretælse, som vi vel ikke i dag kan sige at de kan klare sig på. Vi er nødt til at hjælpe dem også med strukturen. Så kan de eksportere, og så slipper fru Annette Just for at være bekymret for billige skjorter og billige bær.

(Kort bemærkning).

Riishøj (SF):

[Riishøj]

Nu er der jo altid en fare for, at vi begynder at diskutere ikke med ordførerne, med med én, der går op og siger en kort bemærkning, men når nu fru Annette Just nævner atomkraftværkerne, vil jeg gerne spørge: Når vi skal bevilge alle de penge, har fru Annette Just så en model for, hvordan man kan renovere de værker, så de bliver sikre? De rapporter, jeg har set, og også det, vores egen energiminister rapporterede, er, at de ikke kan gøres sikre. Man kan eventuelt nedlukke dem, og Verdensbanken har faktisk fundet frem til, at det er en billigere løsning end hovedløse renoveringer, der koster en masse penge.

Men jeg vil altså spørge, om Fremskridtspartiet, når vi skal bevilge alle de penge til renovering af atomkraftværkerne, har en model til at gøre dem sikre. Den er mig bekendt endnu ikke blevet opfundet, men det kan være, Fremskridtspartiet har nøglen til det.

(Kort bemærkning).

Annette Just (FP):

Først til hr. Riishøj: Selv om jeg skal garantere for, at jeg ikke er ekspert i atomkraftværker, er det mig bekendt faktisk muligt at renovere de atomkraftværker, der bl.a. ligger i Litauen. Dem har Europa-Parlamentet haft en delegation ovre at se på, og de kom jo med en rapport om, hvor farlige de var, og hvor dårlig sikkerheden er, men sagde også, at de og de ting skal gøres. Jeg skal ikke stå her på Folketingets talerstol og fortælle, hvad det er for ting, der skal gøres, for det har jeg virkelig ikke begreb om; det er der andre folk som har meget mere begreb om.

Det, jeg spurgte fru Lotte Henriksen om, var, om man direkte fra regeringens side vil sige, at der skal bruges en ordentlig portion penge til renovering. Ikke mere rapportskriveri – vi er dødtrette af rapporter om, at det går skidt; vi ved godt, at det går skidt – men vi vil gerne have reel handling, sådan at man måske fra dansk side og så sandelig også fra EU's side går ind og siger: Fint, det vil vi gerne være med til at renovere.

Jeg tror ikke på, at man bare kan nedlægge disse atomkraftværker. For eksempel i Litauen er det jo deres hovedenergikilde, deres hovedproduktion af elektricitet sker netop på det atomkraftværk, og derfor kan man ikke bare nedlægge det, for så har man jo ødelagt hele landet.

Det ville jo være dejligt, hvis hr. Ahlmann-Ohlsen havde lyttet efter, hvad det var, jeg sagde. Det, jeg ikke synes at vi sådan systematisk skal eksportere til Østlandene, er vores skattesystem – og det tror jeg ikke at hr. Ahlmann-Ohlsen har særlig meget imod at vi ikke eksporterer, for det er såmænd ikke for godt – men vores grundholdning er jo, at vi skal have samhandel. Det er handel, det kommer til at dreje sig om – og nu må jeg ikke sige mere.

Ministeren for udviklingsbistand (Helle Degn):

På foranledning af fru Annette Justs bemærkninger om, om Socialdemokratiet og den danske regering er parat til at gøre en ekstraordinær indsats i forbindelse med den nukleare sikkerhed, vil jeg gerne sige til fru Annette Just, at det ligger allerede i kortene i forslaget til finansloven, at den danske regering ad forskellige kanaler søger at gøre en særlig indsats.

Jeg vil gerne eksemplificere, på hvilken måde vi gør det: For det første ydes der via miljøstøtteordningen tilskud til levering af måleudstyr med henblik på en forbedret kontrol. For det andet ydes der via Østlandepuljen støtte til energiprojekter, som efterhånden kan erstatte a-kraft-værker.

Fremtidens danske bilaterale støtte til nuklear sikkerhed og bekæmpelse af nuklear forurening vil også blive omfattet af de miljørelaterede støtteordninger, en fond under Østbanken til finansiering af projekter til sikring af særligt udsatte a-kraft-værker med et nationalt bidrag fra den danske regering på 1,5 mio. ecu og EU's tekniske bistandsprogrammer gennem PHARE og TACIS, hvor der også er åbnet mulighed for finansiering af udstyr til de mest nødvendige foranstaltninger til sikring af a-kraft-værkerne. Der er opnået enighed om at yde et lån på 1.124 mio. ecu til renovering og lukning af a-kraft-værkerne i Østeuropa.

Man må heller ikke glemme, at en omgående lukning af værkerne selvfølgelig vil ramme Østlandene, fordi der ikke i øjeblikket er alternative energikilder til industrien eller til boligopvarmning. Det er altså en proces, vi er opmærksom på, og jeg har her antydnet nogle af de finansielle indfaldsvinkler, der allerede nu er disponeret for i forslaget til finansloven, men vi glæder os til et samarbejde også på dette område i de fortsatte drøftelser vedrørende finansloven.

(Kort bemærkning).

Riishøj (SF):

Jeg vil bare sige, at det er dansk politik, at Ignalinaværket skal lukkes. Og det er muligt, for Litauen er et lille land med 3,5 mio. mennesker. Hvis vi udarbejder et alternativ til energiforsyningen fra atomkraftværkerne, så er det min opfattelse efter besøg derovre, at man egentlig gerne vil se på det; man vil bare have et alternativ.

Jeg kan imidlertid forstå, at Fremskridtspartiet prøver at bilde os ind, at Ignalinaværket kan gøres sikkert, og ikke opererer med lukning af dette værk, og det bekymrer mig dybt.

(Kort bemærkning).

Ahlmann-Ohlsen (KF):

Jeg vil blot sige til fru Annette Just, at der jo ikke står noget i den foreslåede dagsorden om, at man skal eksportere skatteminister Stavads skattesystem til Østeuropa. Det er at drive lidt gæk med Folketinget at sige det. Det står der overhovedet ikke noget om i den dagsorden, som vi snart må høre om fru Annette Just kan tilslutte sig eller ikke kan tilslutte sig.

Fru Annette Just har jo ret, når hun påpeger præcis det samme, som medlem af Europa-Parlamentet Christian Rovsing har påpeget så mange gange: at vi i Østeuropa har den største trussel i kraft af disse forfærdelige, planøkonomiske kernekraftværker, hvoraf Tjernobyl var ét. Derfor har vi en opgave i fra dansk side at presse EF til at bruge de penge, der nu er blevet bevilget. Os bekendt er der afsat ganske mange milliarder kroner til det formål, men der er stadig væk kun brugt 1 pct. Det ville være meget mere konstruktivt, hvis vi fra dansk side kunne påpege det i stedet for at stå og tale om lidt småhjørner af problemet.

Det er over 20 kernekraftværker i det tidligere Sovjet, vi skal have bugt med. Det kommer til at koste mange penge, og vi går ud fra, at fru Annette Just og Fremskridtspartiet vil være med til at bevilge disse penge.

Formanden:

Indimellem må formanden nok gøre opmærksom på, at hensigten med de korte bemærkninger er, at der kan stilles opklarende spørgsmål til den ordfører, der netop har haft ordet, og ikke at man går i debat indbyrdes.

(Kort bemærkning).

Annette Just (FP):

Må jeg sige til formanden, at jeg er fuldstændig enig i, at det er korte bemærkninger til ordføreren. Det var også en kort bemærkning til ordføreren, der bevirkede, at denne debat overhovedet udspandt sig, for jeg spurgte om Socialdemokratiets indstilling, og jeg fik svar af ministeren, og det takker jeg for.

Derfor er jeg ikke gået ind på selve dagsordensforslaget, og det må hr. Ahlmann-Ohlsen da så have mig undskyldt, men jeg venter, til min tid kommer, med at pointere, hvad vi mener om den.

Til hr. Riishøj vil jeg sige, at jeg ikke alene talte om Litauens atomkraftværk; jeg brugte det blot som et eksempel, for dér har vi fået rapporterne fra en side, vi forhåbentlig tør stole på.

Jeg vil så til sidst give tilsagn om, at Fremskridtspartiet selvfølgelig vil arbejde positivt på det, som måske er en af de største miljømæssige og sikkerhedsmæssige trusler lige nu, nemlig atomkraftværkerne. Det ser vi også med dybeste alvor på.

Formanden:

Jeg vil gerne advare medlemmerne imod at gøre bemærkninger til formandens vurdering af forhandlingen.

Jeg skal her afbryde forhandlingen og udsætte mødet. Det genoptages i dag kl. 13.15.

Mødet udsat kl. 12.08

Mødet genoptaget kl. 13.15

Forhandlingen genoptoges.

Ahlmann-Ohlsen (KF):

Det Konservative Folkepartis beslutningsforslag nr. B 80 om udbygning og forbedring af støtten til Østeuropa, som blev behandlet i Folketinget i juni 1993, resulterede i, at Udenrigsudvalget afgav en beretning den 24. september i år med støtte fra alle Folketingets partier.

Dagens debat er udtryk for, at der nu for alvor sættes gang i det ventede gearskifte i dansk Øststøttepolitik: Væk med de støvede rapporter – over til de konkrete projekter.

[Ahlmann-Ohlson]

I spørgsmålet om Øststøttens finansiering er der dog fortsat ikke samling. Her er Det Konservative Folkeparti fortsat af den opfattelse, at det er rimeligt at overføre betydelige midler fra Danmarks meget omfattende bistand til udviklingslandene. Herigennem bliver Østeuropa nemlig på sigt i stand til at yde sin del af den internationale ulandsbistand. Folketinget, tror vi, kommer ikke uden om at drøfte dette spørgsmål, også fordi regeringens eget sikkerhedsudvalg, det såkaldte SNU, så klart støtter Det Konservative Folkepartis holdning i denne sag.

Hvis vi retter blikket mod det private erhvervsliv i de østeuropæiske lande, må vi fortsat konstatere, at der er et enormt investeringsbehov. Hvad efterlod kommunismen sig? En nedslidt infrastruktur, en forældet og stærkt forurenende industri og en oppustet og ineffektiv offentlig sektor.

Endvidere efterlod kommunismen sig over en snes dødbringende kernekraftværker, der i deres mangelfuldhed står som groteske monumenter over en planøkonomisk menneskeforagt, hvis konsekvenser senest blev sat i rigtig alvorligt relief ved Tjernobylyluyken. At vi konservative for år siden blev kaldt for koldkrigere, blot vi påpegede risikoen ved disse værker, husker forhåbentlig også den danske venstrefløj i dag.

For os danskere er det naturligt at sammenligne Østeuropas situation med Danmarks efter Den Anden Verdenskrig. Amerikanerne havde en lang række varer, som vi varmt ønskede os, men som vi ikke havde råd til dengang. Dette medførte stramme valutarestriktioner og en bevidst satsning på udvikling af nationale løsninger. Det samme må til i Østeuropa.

Den danske Østlandehjælp bør tage udgangspunkt i, at vi på en lang række områder er markant foran, og at næsten al hjælp vil være af værdi, men samtidig må vi respektere, at den hjælp, der ikke alene løser det umiddelbare problem, men som også fremmer landets evne til selv at løse problemerne, har den største værdi. Vestlig mekanik kan løse problemet her og nu, men kan der ikke skaffes reservedele, og kan f.eks. maskiner ikke repareres lokalt, så mister den hurtigt sin værdi og sin betydning.

Når Det Konservative Folkeparti så i forbindelse med omlægning af støtten taler om at

fremme demonstrationsprojekter, er det ikke blot, fordi disse projekter skal være udstillingsvinduer for dansk teknologi, men de skal også – og nok så meget – være afprøvnings-, uddannelses- og teknologioverførselsprojekter, der sigter på at finde ud af, hvordan teknologien skal justeres, at vise dens muligheder i en større sammenhæng samt at opbygge lokal kompetence østpå til selv at overtage teknologien og producere i tilstrækkelig mængde til at dække landets behov.

Det bedste eksempel på, at den slags projekter kan gennemføres med succes, så jeg sammen med en række af dagens ordførere tidligere på ugen i den polske by Buk, hvor den private danske virksomhed Nordisk Wavin A/S i partnerskab med den såkaldte IØ-fond og lokale kræfter har investeret, samtidig med at Buk kommune har etableret et demonstrationsprojekt vedrørende spildevand, naturgas og vandforsyning.

I Østprojekterne skal vi ikke være bange for at tænke utraditionelt. Med over 350.000 arbejdsløse, hvoraf de fleste har en erhvervmæssig kompetence, der ligger langt ud over den, vi møder østpå, bør vi overveje en ny bemandingsstrategi med håndværkere, der rejser ud og arbejder på langtidskontrakter som formænd, mellemteknikere, der går ind og hjælper med at fjerne de værste problemer i produktionen, og mellemedere, der hjælper med de basale forretningsprincipper. Folk i alle lag, der indgår i uddannelsessystemerne, og nogle få organisationer til at tilrettelægge bistanden kan måske være bedre end en flok professionelle konsulenter, der hurtigt skimmer situationen, skriver nogle pæne rapporter og rejser hjem igen.

Vi skal og må kunne nytænke. Med andre ord, Vesten skal komme til Øst for at blive. Det, der er brug for, er en langvarig tilstedeværelse, hvor f.eks. danske virksomheder i samarbejde med tilsvarende lokale virksomheder opbygger forretnings samarbejder, der sikrer overførsel af viden og erfaring både ved de fremmede medarbejders arbejde i de danske virksomheder og ved danskeres arbejde lokalt.

Dertil kommer, at vi, i takt med at landene i Øst udvikles, automatisk vil opleve en kraftigere efterspørgsel også efter danske varer. Det vil komme os til gode. Derfor er det vigtigt, at danske virksomheder kommer helt anderledes

[Ahlmann-Ohlsen]

afgørende med i Øst. Faktisk er starten allerede gået, og det lader til, at danske virksomheder er kommet lidt for sent ud af starthullerne.

I dagbladet Børsen den 29. september dette år er der offentliggjort en undersøgelse fra det amerikanske East European Investment Magazine, som viser, at norske og finske virksomheder i perioden fra oktober 1991 til marts 1993 har investeret mere end dobbelt så meget i Øst- og Centraleuropa som de danske, mens svenske virksomheder har investeret mere end 5 gange så meget og Østrig har investeret mere end 10 gange så meget.

For at øge disse investeringer markant har Danmark en forpligtigelse til at skabe de bedst mulige vilkår for vores virksomheder. Et af de steder, hvor vi f.eks. har trådt os selv over tærne, er i forhold til de eksportkreditordninger, der er rettet mod Østeuropa. De har fungeret for dårligt i praksis, og administrationen af ordningerne har været præget af en usmidig indstilling.

Det er fuldstændig uacceptabelt, at danske virksomheder, herunder fødevarer virksomheder, har vanskeligt ved at opnå eksportgarantier, når de f.eks. handler med de nye private virksomheder i Østeuropa, som har eksisteret i mindre end to år. Hvad ligner det! Det var nu engang så sent som i 1989, at de østeuropæiske lande fik deres frihed igen, og endnu den dag i dag kæmper borgere og virksomheder i Øst imod de bureaukratiske og forældede samfundsstrukturer, som har vist sig sværere at udrydde end de forhadte kommunistiske regimer.

Danmark skal ikke bidrage til at gøre processen endnu vanskeligere med bureaukratiske regler. Derfor må samfundet lette og smidiggøre reglerne for eksportkreditgarantierne til Østeuropa, samtidig med at sagsbehandlingen gøres lettere og hurtigere. Til gengæld må danske virksomheder så være klar til selv at bære en betydelig større del af risikoen ved projekter specielt i Østeuropa; anderledes kan det ikke være. Administrationen af eksportkreditordningen for Østeuropa trænger således til at blive gennemgået med realistiske, men kritiske øjne.

Med vedtagelse af dagens motiverede dagsorden kommer det forhold nu på plads, og Det Konservative Folkeparti er overordentlig tilfreds med, at vi i Danmark kan fastholde den brede og dermed slagkraftige politiske enighed omkring fremtidens danske Øststøttepolitik.

(Kort bemærkning).

Riishøj (SF):

Jeg tror, at hr. Ahlmann-Ohlsen kiggede ned på mig, da han i forbindelse med nogle indledende betragtninger sagde noget med, at når man kritiserede de lande før 1989, så blev man straks kaldt koldkriger. Sådan var det jo ikke. Vi kritiserede alle sammen de østeuropæiske lande på det tidspunkt, mit parti i hvert fald lige så meget som De Konservative. Det, uenigheden gik på, var, i hvilken grad systemerne skulle undergraves gennem en oprustning fra vestlig side eller gennem en støtte til det, jeg vil kalde civilsamfundet, dissidentbevægelser og andre lignende bevægelser.

Vi kan i dag skændes om, hvad der så var årsagen til, at systemerne brød sammen. Var det den vestlige oprustningspolitik, eller var det støtten udefra til dissidentbevægelserne, til Charta 77, til Solidaritet og lignende? Det kan vi diskutere, men den påstand, at nogle var mere og nogle mindre imod, vil vi på det skarpeste afvise.

Derimod er det jo afgjort kommet bag på os alle sammen, at krisen i de lande er blevet så voldsom, som den er. Vaclav Havel har sagt, at det, som de troede var et nedslidt hus, var en ruin, og det kom også bag på mange vesttyskere, at situationen i det gamle DDR var så katastrofal, som den var. Alle er jo blevet chokeret over, hvor alvorlig situationen egentlig er, fordi så meget var hemmeligt. Også atomkraftværkerne har jo rystet os alle sammen.

Hvis hr. Ahlmann-Ohlens indledende betragtninger skulle opfattes sådan, at De Konservative var mere imod end os andre, så håber jeg hermed at have aflivet det.

(Kort bemærkning).

Ahlmann-Ohlsen (KF):

Jo, hr. Riishøj hørte på en måde rigtigt, også ud fra den kendsgerning, at Socialistisk Folkeparti vel var tættere på folkesocialisterne, dengang disse partier styrede Østeuropa. Det er vel en kendsgerning, går jeg ud fra.

Hr. Riishøj kan måske ikke huske det, men vi havde her i Folketinget i de glade 1987-dage miljødebatter, hvor Det Konservative Folkeparti påpegede den forfærdelige fare, der var ved Ignalnaværket i Litauen og de andre værker, og da var hr. Riishøjs kollegaer fra SF her-

[Ahlmann-Ohlsen]

oppe på talerstolen og sige, at det jo var, fordi vi ønskede at skjule vores egen forurening her i Danmark. Det var det ikke. Det var, fordi vi dengang havde belæg for at udtale os om kommunismens miljøforagt.

Vi kunne oven i købet citere bøger, som SF på daværende tidspunkt troede stammede fra Konservativ Ungdom, og jeg kan fortælle, at hr. Riishøjs kollega dengang ikke sagde mere, da jeg kunne meddele, at de pågældende citater stammede fra NOAH's rapport – NOAH, der dengang meget modigt gik ind i Østeuropa – der afslørede hykleriet bag kommunismens miljøpolitik under titlen: »Alles Gutes kommt von oben.«

(Kort bemærkning).

Riishøj (SF):

Det sidste dér er sådan noget uforståeligt noget: En eller anden SF'er har sagt et eller andet. Jeg læste også NOAH's rapport »Som vinden blæser«, og jeg syntes, den var fin, og det kom da ikke som en overraskelse for mig.

Men så det første, at der var nogle folkesocialister derovre, som vi var nærmere ved i samarbejdet. Hvad er det for nogen? Vi blev jo i hvert fald betragtet som nogle forfærdelige nogle, når vi besøgte hinanden i sin tid, og nogle af reformfolkene fra 1968 i Tjekkosllovakiet, som vi samarbejdede med, var jo nogle af de allermest forfulgte i Tjekkosllovakiet; men hvad er det for nogle folkesocialister derovre, som vi før 1989 havde særlige forbindelser med, og som skulle være nogle forfærdelige nogle?

(Kort bemærkning).

Ahlmann-Ohlsen (KF):

Må jeg sige til hr. Riishøj: Der er jo sket meget, siden hr. Riishøj kom i Folketinget. Det er jo rigtigt, at hr. Riishøj i dag repræsenterer et folkesocialistisk parti. Før jerntæppet faldt for få år siden, var det folkesocialismen – nogle kalder det folkekommunismen – der regerede i Østeuropa, der havde ansvaret for det. Det glæder mig i dag at høre, at SF tager så skarpt afstand fra alt det, der foregik dengang, at man, om jeg så må sige, har gennemgået en forvandling. Det er rart at få den slags historisk noteret her i Folketinget.

Men jeg må også have lov at sige, at der var mange eksempler – og jeg tror, at vi kan fortsætte med at gennemgå dem i korridorerne bagefter – på de meget venlige holdninger, som SF havde op igennem både 1960'erne og 1970'erne over for de østeuropæiske diktaturer.

Charlotte Antonsen (V):

Venstre ønsker at øge bevillingerne til Østeuropa; det vil jeg starte med at slå fast, for vi er jo ellers normalt meget på vagt over for offentlige udgifter, men netop på det punkt, som vi drøfter i dag, mener vi, at bevillingerne skal øges, altså at vi skal bruge flere penge til Østeuropa. Det er langt den bedste form for udviklingsbistand, vi kan give i disse år.

Jeg vil her komme med nogle få kommentarer til de ændringsforslag til finansloven, som vi fremlagde i tirsdags. Vi fremlagde et papir, der hedder »På ret kurs igen«, og de, der har læst det, vil se, at vi har en besparelse på 0,1 pct. af bruttonationalproduktet på ulandsbistanden, således at vi når ned på 0,9 pct. Det bringer os udviklingsbistandsmæssigt på niveau med Sverige, og det er kun Norge, der herefter vil være større bidragyder, end Danmark er. Men det, at vi ønsker at skære ned på den samlede ulandsbistand, betyder altså ikke, at vi vil skære ned på Østbistanden. Vi vil give flere penge til Østeuropa inden for rammen af den samlede ulandsbistand.

Regeringen har lagt op til en udgift på i alt 2,4 mia. kr. til Østeuropa. Den ønsker vi at forhøje med 1 mia. kr., hvilket vi i øvrigt også foreslog i forbindelse med et beslutningsforslag i sommer. Der er et ekstraordinært behov i Østeuropa, det kræver en ekstraordinær indsats, og det er derfor, vi er indstillet på at ændre vores normale politik på dette område. Den udvikling, der er sket, den ændring, der er sket i Østeuropa, er dette århundredes vigtigste europæiske begivenhed, og dermed er det også vores væsentligste opgave at bidrage til, at den udvikling – overgangen til demokrati og sikring af menneskerettighederne – som vi har set efter Murens fald i 1989, ikke bringes til ophør, men tværtimod fortsætter. Det er for et parti, der er meget optaget af menneskerettigheder, helt centralt, at menneskerettighederne sikres for de millioner af mennesker, der i alt for mange år har levet i undertrykkelse.

[Charlotte Antonsen]

I Danmark har vi i de senere år især lagt meget stor vægt på menneskerettigheder og markedsøkonomi, når vi yder bistandshjælp. Det gælder bredt. Og man må sige, at når vi ser på de østeuropæiske lande, som vi taler om i dag, har disse lande jo netop indført demokrati, de har indført markedsøkonomi, og derfor er der endnu yderligere grunde til at hjælpe disse lande. Demokrati i et modtagerland sikrer, at støtten, som vi giver, kommer alle borgere til gode i modsætning til de problemer, vi har set i mange diktaturstater, som vi også har givet ulandsbistand igennem årene, men hvor pengene ofte falder i de gale lommer, falder i magthavernes lommer eller i diktatorens lommer. Det sker ikke, når man har indført demokrati; så kommer pengene ud til alle borgerne.

Det, at landene har indført markedsøkonomi, sikrer, at bistanden, som vi giver, bliver hjælp til selvhjælp. Den frie konkurrence i de østeuropæiske lande vil være med til at sikre vækst og øget velstand. Vi kan yde et lille bidrag, men det er klart, at udviklingen i sig selv vil være positiv, så længe de bliver fastholdt i en markedsøkonomi.

Derfor forventer vi, at den støtte, som Danmark skal give – og som vi i øvrigt også skal give internationalt – bliver en kortvarig støtte. Det er noget, som vi også lægger vægt på: at man i en kort periode giver et relativt stort beløb til de østeuropæiske lande, for de vil hurtigt være i stand til at klare sig selv økonomisk i modsætning til mange af de lande, som vi har støttet i årtier, uden at de i dag er blevet selvhjulpne; så det er en overskuelig bistandsopgave, vi står over for.

Jeg vil også gerne fremhæve et karakteristikum for de østeuropæiske lande, der gør, at vi i Venstre er særlig optaget af at støtte dem. Vi ønsker nemlig ikke at være så blåøjede i vores bistandspolitik. Vi vil derfor ikke undervurdere den danske vinkel i bistanden. Østeuropa er jo vores nabolande, og når det er naboer, når det er lande, der ligger tæt på os, er det også lettere for danske virksomheder at bidrage til de bistandsprojekter, som vi yder støtte til. Dermed får vi altså den bivirkning, kan man sige, men den positive bivirkning, at der også kan skabes flere danske arbejdspladser ved, at vi giver en større del af vores ulandsbistand til Østeuropa.

En meget stor del af den danske støtte til Østeuropa går til miljøinvesteringer, og det er klart, at der er store forureningsproblemer i Øst – det har vi allerede været inde på – bl.a. a-kraft-værker osv., og jeg tror, at alle partier her er enige om, at det er forureningsproblemer, som vi skal gøre noget ved. Der har i alt for lang tid i Østeuropa været for lille velstand og for gamle maskiner. Vi har et enormt forureningsproblem.

Venstre vil gerne medvirke til at sikre et bedre miljø i Østeuropa. Der er behov for en bred forureningsbekæmpende indsats. Derfor mener vi, at miljøinvesteringer i Østeuropa skal opfattes langt bredere, end man gør i dag. Det mest akutte behov i Østeuropa er ikke egentlige miljøtekniske prestigeprojekter. Den slags har man måske råd til i et overflodssamfund. Jeg mener, at vi i højere grad, når vi taler miljøpolitiske investeringer, skal lytte til østeuropæernes egne ønsker og så fordomsfrit bredt støtte, hvad jeg vil kalde miljøinvesteringer.

Venstre var helt enig med finansministeren, da han i tirsdags i udsendelsen »45 minutter« i Danmarks Radio i sin sammenligning mellem Danmark og Polen gav udtryk for, at større vækst giver renere processer, fordi man investerer i nye maskiner, og dermed får man mindre energiforbrug og mindre forurening. Det er den brede miljøpolitiske indsats, vi mener er bygget ind i den dagsorden, der indgår i forhandlingen i dag. Vi mener, at brede investeringer i industrien skal være med til at sikre et bedre miljø i Østeuropa, hvorimod det at lave miljøpolitiske prestigeprojekter nok ikke er det, der ligger nærmest for i øjeblikket i et land, hvor der er så stor fattigdom og måske endda nogle steder sultproblemer.

Vi ønsker især at fremhæve de erhvervs- og uddannelsesrelaterede støtteformer. Vi mener, der skal flere penge til IØ-fonden, Erhvervs-kreditfonden, demokratifonden – som nogle eksempler. De får sammenlagt i dag omkring 800 mio. kr. af den samlede Øststøtte på 2,4 mia. kr. Det mener vi er for lidt. Det var dér, vi gerne ville give nogle flere penge. Og specielt vil vi gerne give nogle flere penge – som der også har været et flertal for her i Folketinget – fra en miljø- og katastrofefond, som jo over en årrække bliver udvidet med 4 mia. kr. ekstra til ulandsbistand og miljø- og katastrofebistand. Vi så faktisk helst, at hele denne udvidelse – i

[Charlotte Antonsen]

det omfang der fortsat er flertal for det her i huset – gik til Østeuropa.

Jeg vil til sidst kort sige, at vi i Venstre er enige med regeringen i, at vi skal støtte. Faconen skal være bredere og mere enkel, så vi ikke spænder ben for fornuftige projekter ved hjælp af bureaukratiske regler. Vi skal støtte hele projektet, det vil sige både de egentlige investeringer og også de administrative rammer; det er vi helt enige med regeringen i. Dermed kan vi også imødegå en del af den kritik, der har været af Østlandepuljen.

En anden ting, der er væsentlig, og hvor jeg også tror, vi er enige med regeringen, er, at vi i højere grad i Danmark skal gøre brug af det internationale samarbejde og lægge vores bistand op ad de store internationale kasser som Verdensbanken, Den Europæiske Union og Østbanken. Dermed får vi mere ud af dette internationale samarbejde.

Jeg vil til slut pege på, at det – måske ikke overraskende – er sådan for Venstre, at for os er støtte ikke kun et spørgsmål om penge. Vi mener også, at der i forhold til Østeuropa er et meget stort behov for politisk støtte, og derfor er det faktisk vores opfattelse, at det bedste, Danmark hidtil har gjort for at hjælpe Østeuropa til en stabil udvikling, var, da vi i Danmark sagde ja til Den Europæiske Union. For det er i et europæisk samarbejde mellem landene, vi har en reel mulighed for at skabe stabilitet og økonomisk velstand i denne del af verden.

(Kort bemærkning).

Lotte Henriksen (S):

Ja, nu har Venstres ordfører tilsyneladende optaget et tidligere forslag fra Det Konservative Folkeparti om at beskære 1 mia. kr. på udviklingsbistanden og så overføre dem til Østlandene. Det har vi drøftet på et tidligere tidspunkt i et konkret forslag, beslutningsforslag nr. B 80, i sidste folketingssamling, og dengang var der ikke flertal for det.

Men jeg vil gerne spørge fru Charlotte Antonsen med hensyn til argumentet for at overflytte pengene fra ulandsbistanden til Østbistanden: Hvad er det for nogle diktaturer, fru Charlotte Antonsen hentyder til, når der siges, at pengene er havnet i de forkerte lommer? Hvad er det, den tidligere udenrigsminister har været med til at give penge til andre steder i verden? Hvor er der givet støtte til diktaturer?

Vi ved godt, at det at give udviklingsbistand muligvis har et videre sigte end at give Østbistand, men dermed er ikke sagt, at der ikke i udviklingsbistanden også er nogle perspektiver i forhold til demokratier, som faktisk tilsvarende er et af prioriteringsområderne for udviklingsbistanden.

(Kort bemærkning).

Lone Dybkjær (RV):

Både den konservative ordfører og Venstres ordfører siger, at der skal mindre til udviklingslandene og mere til Østlandene, og at det skal ske inden for samme pulje. Det er jeg fuldstændig uenig i, men jeg synes, at udsagnet sådan set er fair nok.

Det, jeg derimod ikke synes er fair nok, og det, jeg derfor vil bede Venstres ordfører om at bringe videre til Venstres formand, hr. Ellemann-Jensen, er, at hr. Ellemann-Jensen i alle andre sammenhænge siger, at Venstre sandelig ikke vil skære ned på ulandsbistanden, at det er fuldstændig misforstået, og hvad ved jeg.

Kunne vi så i det mindste ikke få en rimelig konsistent holdning fra Venstre, så man ikke, når det passer sig, når man er ude i internationale forsamlinger eller på anden vis, siger: Vi vil ikke drømme om at skære ned; det kunne aldrig falde os ind – og så her står og gør præcis det modsatte både i taler i Folketinget og i forbindelse med finansloven?

Det er det, der er det angrivelige. Det er ikke det, at man har det synspunkt, man har, men det, at man har den dobbeltmoral, der gør, at man siger vidt forskellige ting.

(Kort bemærkning).

Charlotte Antonsen (V):

Først til fru Lone Dybkjær angående dobbeltmoralen: Ja, jeg gjorde noget ud af at sige, hvad vi har fremlagt til finansloven, fordi det vedrører denne debat. Det var altså i tirsdags, vi fremlagde forslaget om at sænke ulandsbistanden. I sommer sagde vi, at man skulle tage flere penge af den samlede ulandsbistand og give til Østlandene, men jeg mener ikke, at vi i øvrigt har sagt nogen steder, at vi var tilhænger af en udvidelse på 0,5 mia. kr. Det er rigtigt, at vi havde et flertal, da vi skulle lave finanslovaftalen sidste gang, som – om jeg så må sige – tvang os til at hæve udviklingsbistanden med

[Charlotte Antonsen]

4 mia. kr. over en årrække. Det accepterede vi så, fordi vi skulle have en finanslov i hus.

Med hensyn til fru Lotte Henriksens spørgsmål om den ene milliard og diktaturstater vil jeg sige, at jeg egentlig troede, det var velkendt for alle, at Afrika – måske ikke så meget i dag, men i hvert fald tidligere – stort set kun bestod af diktaturstater, og at der har været mange problemer med at sikre, at pengene kom ud til de helt almindelige mennesker, der havde behovet. Heldigvis, vil jeg så sige, sker der i øjeblikket i Afrika også en udvikling i retning af markedsøkonomi, og det skal jeg da være den første til at lykønske med.

(Kort bemærkning).

Lone Dybkjær (RV):

Til fru Charlotte Antonsen vil jeg sige, at dette ikke har noget med miljø- og katastrofebistanden at gøre, for vi ser miljø- og katastrofebistanden adskilt fra den egentlige ulandsbistand. Det er jo netop det, der er hele grundlaget for konstruktionen: at det ikke skulle blandes sammen, sådan at det, hver gang der opstod en katastrofe, automatisk gik ud over den langsigtede ulandsbistand.

Det er ikke det, der er min pointe. Dette var faktisk netop ikke rettet som en kritik mod Det Konservative Folkeparti, som mig bekendt siger nogenlunde det samme hele tiden, nemlig at vi skal have mere over til Østlandene og mindre til udviklingslande med den argumentation, som den konservative ordfører havde. Jeg er ikke enig i den, men det er jo fair nok. Det er jo også derfor, vi har forskellige partier.

Det, jeg synes er det dobbeltmoraliske hos Venstre, som jo er en del optaget af de her spørgsmål, er, at formanden går ud og siger noget andet end det, der bliver fremlagt som forslag her. Det skete også i en konkret diskussion – enten var det hr. Ellemann-Jensen, eller også var det hr. Ivar Hansen, det kan jeg ikke huske – for ikke særlig lang tid siden med økonomiministeren. Når vi siger: Jamen Venstre vil jo gerne skære, så siger Venstre: Nej, nej, vi vil overhovedet ikke ændre på ulandsbistanden. Det er det, jeg synes er det ufine. Det er sådan set i orden, at man har samme opfattelse som De Konservative. Jeg mener, at det er godt nok. Jeg er ikke enig. Men det er ufint at gå ud og sige noget andet i såvel nationale som internationale forsamlinger.

(Kort bemærkning).

Lotte Henriksen (S):

Debatten om en miljø- og katastrofefond ser ud til at kunne blive lidt interessant bl.a. ud fra en betragtning om, at både Venstre og Konservative jo var med i forslaget om at oprette en miljø- og katastrofefond. Hvis der skal spares på den nu, kan vi da begynde at fortolke det i forhold til tidligere finanslovforhandlinger.

Derudover vil jeg gerne sige, at løbende har der jo været og er en konkret vurdering af de samarbejdslande, vi har i bl.a. Afrika, som fru Charlotte Antonsen altså valgte at nævne – et helt kontinent – som svar på mit spørgsmål om, i hvilke diktaturer pengene var gået i de forkerte lommer. Det bliver løbende vurderet. Og der sker ikke en mindre konkret vurdering af de samarbejdspartnere, vi har i forbindelse med udviklingsbistanden, end den, der foretages af de samarbejdspartnere, vi har i forbindelse med Østbistanden. Der sker nøjagtig den samme vurdering i forhold til demokrati, i forhold til menneskerettigheder, og hvad ved jeg, og det er op til os selv – Folketinget og de enkelte partier – at tage stilling til, om man ønsker at stoppe udviklingsbistanden til et konkret land, hvis man mener, der er bevis for, at f.eks. menneskerettighederne ikke er overholdt. Og det er jo rent faktisk også sket tidligere.

(Kort bemærkning).

Charlotte Antonsen (V):

Det er til fru Lone Dybkjær.

I tirsdags fremlagde vi et finanslovsforslag, hvor vi sagde, at vi ønskede at nedsætte ulandsbistanden, bl.a. fordi vi ifølge finanslovsforslaget fra regeringen er oppe på et under-skud på budgettet på knap 60 mia. kr. Det var i forgårs, og derfor siger jeg sådan i dag.

Så til fru Lotte Henriksen. Med hensyn til en miljø- og katastrofefond har vi i vores finanslovsforslag foreslået, at den lægges ind under den generelle ulandsbistand.

Og så vil jeg ikke lægge skjul på – det var faktisk det, der var budskabet i min tale – at vi prioriterer Øststøtte højere end ulandsstøtte, dels fordi det drejer sig om vores nærområde, og dels fordi der er tale om en kortsigtet støtte. Når vi hjælper Østlandene i en periode, bliver de måske i stand til sammen med os at hjælpe

[Charlotte Antonsen]

større dele af verden inklusive Afrika. Vi ønsker jo ikke at fjerne al ulandsbistand af den grund, men vi mener, at vi må prioritere, og dér prioriterer vi Øststøtten.

(Kort bemærkning).

Jørgen Estrup (RV):

Jeg respekterer fru Charlotte Antonsens synspunkter om Øststøtten. Jeg synes også, det er prisværdigt at gøre noget for Øststøtten. Men hvis man virkelig mener det, vil jeg gerne have fru Charlotte Antonsen til at begrunde, hvorfor VK-regeringen i 1992 så ikke brugte de penge, der var på kontoen.

(Kort bemærkning).

Charlotte Antonsen (V):

Det er da klart, at det har været en vanskelig start med Øststøtten, og det er derfor, vi har støttet regeringen i de forenklinger, der nu er lagt op til.

Der har været lidt tale om knopskydning, fordi der opstod et akut behov, og så har vi skullet skynde os at støtte. De eksisterende regler har ikke været lige fornuftigt skruet sammen; derfor har vi ment, som vi har. Det, jeg siger i dag, er Venstres holdning. Det kan godt være, vi i dag har et flertal, der er imod Venstre på dette område, men jeg mener også, at vi anstændigvis i en debat som denne skal sige, hvad vi vil gøre, når vi kommer til. Og det er så det, jeg har gjort i dag.

Vi vil prioritere Øststøtten i den korte periode, indtil Østlandene får sikret deres økonomi, får sikret deres demokratier. Og så forventer vi til gengæld, at de er med til at hjælpe os, når vi igen i højere grad skal til at udvide støtten sydpå.

Riishøj (SF):

For fire år siden – i det store opbrudsår – var der en udbredt forventning om, at de nye demokratier i Øst ville gå en forholdsvis lys tid i møde. Da vi havde folketingsdebatter her i salen, var der virkelig tale om en eufori og en optimisme, og der var langt flere medlemmer til stede end ved debatten i dag.

Det var dengang opfattelsen, at tavlen skulle vaskes ren. De markedsøkonomiske reformer, troede man, ville forholdsvis hurtigt fjerne skavankerne i det forbenede, gamle, centrale plan-

lægningssystem. Og Vesten, troede man, ville yde den bistand, der var nødvendig. I dag er vi blevet meget klogere. Euforien og den store optimisme kan man vist godt sige er borte. En større realisme har vundet indpas.

Det, vi ser, er jo en udbredt protektionisme i Vesten, ikke bistand; beskedne vestlige investeringer i forhold til det, man forventede; ineffektive økonomiske reformer i østeuropæiske lande; sammenbruddet i det gamle Sovjetunionen; Golfkrigen; krigen i det tidligere Jugoslavien. Alle disse ting har jo voldsomt forstyrret overgangen til demokrati og også overgangen til markedsøkonomi i de central- og østeuropæiske lande.

Det, vi har været vidner til, er jo, at godt nok er man i visse af landene nået et stykke i retning af markedsøkonomi, mest i de centraleuropæiske lande, i det, man kalder Visegradlandene, men det dominerende billede er jo et voldsomt fald i produktionen, en voldsom stigning i arbejdsløsheden, store fattigdomsproblemer og gigantiske forskelle i indkomster. Ikke begrundet i produktion, men meget ofte i økonomier, der mere har karakter af mafiaøkonomi end af markedsøkonomi. Det er den situation, vi i meget høj grad står i i dag i forhold til Central- og Østeuropa, og det er den situation, vi skal prøve at forholde os til.

Som jeg nævnte, er disse lande meget forskelligt stillede i dag. Vi betragtede dem nok i den gamle periode fra før 1989 – som hr. Ahlmann-Ohlsen var inde på, og som han åbenbart kendte ud og ind på det tidspunkt – som en grå masse af ensartede stater. Sådan var det jo ikke, og sådan er det heller ikke i dag. Det er de centraleuropæiske lande, som er nået længst. F.eks. er SNG-staterne, Bulgarien og Rumænien jo reelt ikke nået langt i retning af markedsøkonomi. Man har vedtaget liberalisering af priser osv., men det har givet sig udslag i hyperinflation. Man har ikke opbygget en ikkestatslig sektor, der kan øge produktionen. Man har ikke opbygget et bank- og finansieringsvæsen. Man har ikke infrastrukturen til en markedsøkonomi.

Befolkningerne derovre har selvfølgelig reageret på den situation, og det er jo sådan både herhjemme og i de lande, at hukommelsen kan være kort. Langt de fleste ønsker ikke tilstandene fra før 1989 tilbage, men man ønsker heller ikke den tilstand, man har i dag, og i virke-

[Rilshøj]

ligheden har politikerne i Øst og i høj grad også långiverne i Vest krævet en økonomisk chokkur i de lande. En lynovergang til markedsøkonomi, som ikke lod sig gøre, og som har affødt massearbejdsløshed og massefattigdom, har virkelig gjort markedsøkonomien en dårlig tjeneste. Risikoen er, at flertallet af befolkningerne vender sig til yderligtgående populistiske partier, nationalistiske partier, der truer både markedsøkonomien og demokratiet.

Indtil videre har det i nogle af landene givet sig udslag i nogle valgresultater, f.eks. i Litauen og Polen, hvor flertallet af befolkningerne har støttet partier, som man har kaldt postkommunistiske, men som jo er partier, som ønsker en mere moderat og en ændret form for overgang til markedsøkonomi. Det skifte, at man stemmer på partier, som ønsker en social dimension, som ønsker en arbejdsmarkedspolitik, som ønsker, at man tager mere hensyn til mennesker og ikke bare til økonomi, er nødvendigt, forudsat naturligvis at de demokratiske rettigheder i disse stater bevares. Vi må vænne os til, at også i de østeuropæiske lande er der politiske forskelle imellem partierne, ligesom der er i Vesteuropa, og vi må respektere de resultater, som vælgerne derovre ved demokratiske valg kommer frem til.

Den danske Øststøtte kan jo ikke isoleres fra den proces. Vi er et lille land, men vi kan gøre en hel del for at påvirke udviklingen, og vi har også mulighed for at standse op og gøre status. Det, der jo også har været vores problem, er, at vi i hurtig og hast – som vi også var inde på før – skulle opbygge et støttesystem i flere milliarder kroners-klassen til nogle stater, som vi af gode grunde ikke havde en voldsom stor viden om på det tidspunkt, og vi havde meget lidt viden – for at sige det mildt – om, hvordan man skulle ændre en central planøkonomi til en markedsøkonomi.

Vi har set diktaturer i Spanien og rundt omkring i verden bryde sammen, men det var jo nogle markedsøkonomier, som skulle overgå til politisk demokrati. Vi har ikke før oplevet det, at centrale planøkonomier skulle overgå til markedsøkonomier; det er besværligt, og der er begået mange fejltagelser, og man har benyttet modeller, som gjaldt inden for IMF og Verdensbanken, og som har været møntet på Peru og Argentina og på den vestlige ver-

den, og de har mildt sagt ikke passet særlig godt i den situation, man har været i i de central- og østeuropæiske lande.

Det, vi i Socialistisk Folkeparti synes bør være konklusionen af en analyse af det, der er sket indtil nu, både med den danske Østbistand og den internationale Østbistand, må være en erkendelse af, at der altså er en sammenhæng mellem økonomiske reformer, social stabilisering og udvikling af demokrati. Der er nok forskellige meninger her i Folketinget med hensyn til, hvordan den sammenhæng skal opfattes, men en af konklusionerne, der må drages, er i hvert fald, at når folk bliver forarmede, bliver arbejdsløse, så får millioner af mennesker altså en mere negativ holdning til det politiske system. De opfatter frie valg anderledes, hvis de har en vis grad af social tryghed og har udsigt til et job.

Sådan er det i Vest, og sådan er det altså også i Øst, og vi har nok glemt, at sådan reagerer befolkningerne også i de lande, og det gør, at vi ved tilrettelæggelsen af vores Øststøtte nok skal indarbejde det, vi kan kalde demokratiseringsprocessen, som er mere end bare valg hvert fjerde eller hvert femte år. Vi kunne f.eks. i forbindelse med IØ-fondens investeringer lægge vægt på, at der arbejdes for en medarbejderrepræsentation i virksomhedernes ledelser, at vi prøver at få det ind i forbindelse med vores støtte, og at vi også arbejder for, at der indføres tillidsmands- og sikkerhedsrepræsentantordninger på de virksomheder, hvor vi anbringer pengene. Vi har jo den holdning – officielt i hvert fald – i vores ulandsbistand, at det skal man gøre, og det er vel også rimeligt, at vi arbejder på samme måde i forbindelse med vores IØ-investeringer i disse lande.

Også ved udformning af boligprojekter og støtte til boligbyggeri gælder det, at vi kan arbejde for at indføre beboerdemokrati, som vi dog har nogle erfaringer med herhjemme i forbindelse med sådan noget byggeri. Vi kan opmuntre til det, ikke diktere det, men opmuntre til det, give forslag til det. Og vi skal selvfølgelig også indarbejde det, at nationale mindretal behandles ordentligt og ligestilles med flertallet i befolkningerne.

Sådan nogle ting har nok været overset i skyndingen i begyndelsen, men det er nogle af de ting, som vi bør tage med i erkendelsen af, at det er svært at realisere et demokrati i disse lande – sværere end vi oprindeligt troede.

[Riishøj]

Det er også givet, som flere har nævnt, at vi indtil nu har givet alt for meget til forundersøgelser og for lidt i form af synlige projekter, og det glæder mig, at der er enighed om, at vi skal væk fra forundersøgelser, hvor vi ikke har sikkerhed for en finansiering bagefter. Jeg hilser velkommen, at sådan en erkendelse er nået.

Vi må lægge vægt på – og det står også i det dagsordensforslag, vi har til behandling i dag – at finansiering af handel og investeringer er nødvendig, at rentelette lån til miljøprojekter er en nødvendig ingrediens i finansieringen, og at vi skal arbejde for det både herhjemme og internationalt. Vi lægger også i SF stor vægt på, at der i dagsordensforslaget står, at vi skal støtte en social arbejdsmarkedspolitik i disse lande, og at det indgår med en højere prioritet end hidtil. Deri ligger jo en erkendelse af, at en arbejdsløshedsbekæmpende social arbejdsmarkedspolitik bør være en ingrediens i den politik, som føres over for de østeuropæiske lande, og også en erkendelse af, at sådan har det ikke været i tilstrækkelig grad indtil nu.

Vi er naturligvis også tilhængere af, at administrationen forenkles – vi kan nok umiddelbart frygte, at det modsatte bliver tilfældet, når vi ser på tryk, hvordan det er formuleret i ministerens oplæg. Der er jo alle mulige ministerier involveret her. Samordningsministeriet skal åbenbart ikke samordne; det skal Udenrigsministeriet og Finansministeriet. Det ligner altså lidt et æskesystem, hvor de forskellige ministerier skal samordne hinanden, og hvordan ender det så? Men lad os se, lad os give det en chance. Hvis der sker en forenkling, så er det godt; ellers må vi jo drøfte det efterfølgende, hvis det ikke bliver tilfældet, hvis der ikke sker det, som dagsordenen forudsætter.

Vi lægger meget stor vægt på det punkt, der hedder evaluering og forbedring af støtten, og at vi inddrager den viden, der nu er oparbejdet efter de fire år i erhvervslivet, i de folkelige organisationer og hos de tusinder af mennesker herhjemme, som har rejst og opholdt sig i de østeuropæiske lande, og som har erfaring med disse projekter. Den viden skal inddrages systematisk; men vi skal ikke lave et bureaukratisk apparat med et råd eller lignende. Jeg kunne forestille mig i hvert fald ét årligt, skal vi kalde det Marienborgmøde eller lignende, hvor vi inviterer de centrale, skal vi kalde det aktører i forbindelse med Østordningen til en debat om det.

Og så er det vigtigt, at den friere handel og den slags ting også bliver nævnt. Selv om det er en banalitet, er det desværre sådan, at det er nødvendigt at nævne det.

Med de bemærkninger kan vi støtte dagsordenen – ikke fordi vi er enige i alt; men det er godt, at der dog er bred enighed om de vigtigste ting i Øststøtten.

Annette Just (FP):

Jeg vil egentlig talt gerne tage udgangspunkt i hr. Riishøjs formulering af problematikken i Østeuropa, for den blev sagt meget klart og tydeligt. Det er jo mildest talt et kaos, hvor vi alle troede, at nu ville det blive fryd og gammen, at demokratiet ville blive indført med brask og bram, og at så ville markedsøkonomien få alle problemerne til at løse sig i løbet af nul komma fem. Vi var nogle få, der allerede på daværende tidspunkt sagde: Det går vist ikke helt så nemt! Men det druknede i debatten, og det blev mildest talt fejlet af bordet af et meget stort flertal her i Folketinget, erindrer jeg meget tydeligt. Men nu er vi altså kommet frem til, at vi alle kan se, at det er problematisk.

Der er dog et enkelt land, jeg godt tør trække frem, for det gælder ikke for det land, at arbejdsløsheden og fattigdommen er steget. Det er Tjekkiet, jeg tænker på. Det har vistnok, såvidt jeg er orienteret, Europas laveste arbejdsløshedsprocent. Det er jo meget godt klar. Hvad var det så, Tjekkiet gjorde, som de andre lande ikke gjorde? Man satte magt bag – eller rettere sagt: Man indførte markedsøkonomien på en sådan måde, at den kom til at fungere. De gjorde det altså hurtigt, klart og tydeligt, sådan som vi alle havde håbet at alle landene ville gøre det. Det gjorde Tjekkiet rent faktisk, og det ser ud til at have klaret de største af de problemer, som man kunne risikere at det kom ud i. Det er af gode grunde heller ikke dem, vi kommer til at tale mest om lige her og nu.

Fru Charlotte Antonsen sagde noget virkelig fornuftigt. Hun sagde nemlig, at Øststøtten ikke har været skruet fornuftigt sammen. Det vil jeg hermed give fru Charlotte Antonsen et hundrede procent ret i. Faren er bare, at ved at skrue den lidt anderledes sammen og gøre nogle flere ministerier til samordningsministerier – og så er det ligegyldigt, om det er Uden-

[Annette Just]

rigsministeriet eller det er Udviklingsministeriet eller det er Finansministeriet eller det er ministrene i sig selv, der skal forsøge at foretage en samordning af dette her – ender det med at blive ét stort rod.

Hvad er det da, vi taler om i denne dagsorden, og hvad er det, alle disse partier er så forhippede på? Jo, nu skal vi sandelig gøre noget for det danske erhvervsliv! Vi skal sikre byfornyelse, og hvis de laver byfornyelse, skal vi sikre, at de også får beboerdemokrati. Vi skal sikre, at de får børnehaver og andre daginstitutioner. Det har udviklingsministeren tilmed stået her og sagt i dag. Og vi skal også sikre de ældre ved at bygge plejehjem til dem. Jeg ville så forfærdelig gerne have, at de samme partier, som står og siger alt dette, talte en lille bitte smule om, hvad vi gør herhjemme.

Hvad gør vi ved de danske daginstitutioner? Hvad gør vi ved de *danske* ældre, som ikke kan komme på plejehjem? Hvad om vi tog og så lidt på *dem* og så lod de østeuropæiske lande få lov til at udvikle deres egen form for social bistand og deres egen form for demokrati? Hvorfor skal vi stå her i Danmark og sige: Det eneste saliggørende er at gøre som danskerne? Jeg tvivler i allerhøjeste grad på, at der er nogen i hverken Polen, Ungarn, Slovakiet, de baltiske lande eller det tidligere Sovjetunionen, som vil synes, at de danske modeller er det eneste saliggørende. Hvad er det egentlig talt for en egoisme, vi danskere har, når vi påstår, at vi har fundet de vises sten? Det eneste, vi med retfærdighed kan sige, er, at vi har fundet et flertal i Danmark, som går ind for disse systemer. Jeg kunne blive ved. Vi skal også eksportere det sociale netværk! Jamen hvad er det for noget? Hvem har garanteret, at det sociale netværk virker lige så godt i Polen, som det gør i Danmark, hvor det jo i øvrigt heller ikke virker særlig godt? Uddannelsessystemer skal vi eksportere! Og så kom selvfølgelig trumfen: skattesystemet! Og toldsystemet skal vi sandelig også eksportere!

Jeg er lige ved at sige, at udviklingsministeren kunne få Fremskridtspartiets stemme til dette her, hvis man garanterede, at det derved blev ophævet i Danmark. Men jeg er bange for, at det ikke var det, man mente, da man sagde, at man ville eksportere systemet som sådant.

Jeg synes, det er synd og skam, hvis man derved prøver på at påtvinge de nye demokratier vore forfejlede systemer, og dermed har jeg nok også fået sagt, at Fremskridtspartiet er direkte modstander af den slags.

Og så vil jeg slet ikke komme ind på de sociale systemer, arbejdsmarkedssystemerne, voksenuddannelsessystemerne og tillidsmandsordningerne. Jeg synes, at vi er gået langt, langt over, hvad man kan tillade sig bare at *rådgive* om.

Vi burde spørge, hvad det er, disse nye, spinkle demokratier har brug for. De har brug for at have æren i behold, de har brug for at genopbygge deres egen selvrespekt, og det kan de kun gøre på én eneste måde, nemlig ved, at vi åbner for samhandelen.

Jeg ved godt, at de samme partier, som går ind for dette her, også siger ja til, at vi skal have samhandel mellem EU og Østeuropa. Men jeg er ikke altid sikker på, at Danmark gør nok for, at vi får åbnet op for samhandelen.

Det eneste, vi virkelig kan gøre for at hjælpe hele Østeuropa, er at give disse lande mulighed for samhandel. Jeg siger ikke bare eksport, jeg siger samhandel, sådan at vi i samarbejde kan handle over grænserne. Derved kan de med æren i behold købe den vare, de gerne vil have, og ikke bare bukkende og skrabende modtage den vare, vi forlanger at de skal modtage. Der er pokker til forskel, tror jeg godt man må sige.

Selvfølger kan vi glæde os over, at det ikke kun drejer sig om konsulenttjenester, men nu rent faktisk også drejer sig om lidt udstyr, så der kan komme nogle projekter ud af alle disse fine rapporter, men det er altså langtfra nok.

Vi kan glæde os over, at der er nogle ministre, der i hvert fald i en rapport eller to kan erkende, at den Øststøtte, der er blevet givet, har været usammenhængende. Der har været overlapninger, og man har manglet informationer. Så den del af det – ja bevares! Men det er altså en lille del.

Det principielle er, at vi skal sikre Østeuropas demokratier og Østeuropas opbygning af sin selvrespekt ved at handle med disse lande, ved at åbne vore markeder og ved ikke, hver gang der er et eller andet produkt, de kan eksportere til Danmark, at blive dødforskrækkede og sige: Uha, vi kan sikkert finde en eller an-

[Annette Just]

den miljøklausul, som kan forhindre, at vi importerer det.

Det kan vi sikkert godt, men vi er nødt til at give de lande en chance for at opbygge deres eget system, som de bedst kan, og som de selv ønsker det. Vi skal ikke være med til at påtvinge dem fjollede udbygninger af det system, vi har i Danmark, hvor det i virkeligheden er staten, der bestemmer fra vugge til grav, for så er de ikke kommet et hak videre.

Med andre ord: Det, vi kan være mest positive over for, er i virkeligheden – og det har jeg allerede foreslået – at man hjælper Østeuropa dér, hvor jeg føler at der virkelig er behov for hurtig hjælp, og det er med hensyn til deres atomkraftværker. Fremskridtspartiet har sagt, hvor villige vi er til at hjælpe – netop med den nyeste teknologi – med reovering af disse atomkraftværker, for de udgør en katastroferisiko, som hverken de eller vi kan sidde overhørig. Dermed har jeg vist også fået sagt, at det dagsordensforslag, der er fremsat af de syv partier, kan Fremskridtspartiet ikke støtte.

Sonja Albrink (CD):

Da mit partis ordfører, hr. Peter Duetoft, ikke kan være til stede i dag, skal jeg prøve at repræsentere CD i denne forespørgselsdebat.

I virkeligheden er det en meget vigtig sikkerhedspolitisk debat, vi tager i Tinget i dag. Der er nemlig en meget tæt sammenhæng mellem Danmarks sikkerhedspolitiske interesser og så støtten til de tidligere socialistiske lande i Østeuropa og det tidligere Sovjet.

I 1989 glædede vi os naturligvis over, at Berlinmuren faldt. Det gav håb for fremtiden om et fredeligt og stabilt Europa.

Men vi må erkende, at det gik anderledes. Nok er den kolde krigs terrorbalance væk, men den er blevet erstattet af en lang række regionale konflikter, der i blodighed og gru langt overgår det, vi hidtil har set siden Anden Verdenskrig.

Da Muren faldt og vi fik fri adgang til de tidligere socialistiske lande, viste det sig, at de havde sat nogle fine kulisser op. Det så godt og stabilt ud udefra, men det var i virkeligheden samfund, der på sociale, økonomiske og miljømæssige områder var langt tilbage. Ja, det nærmede sig endda ulandsstatus.

I det tidligere Sovjet er der konflikter af etnisk og religiøs karakter, der bestemt må

bekymre os. I CD er vi specielt bekymrede for konflikten omkring Nagorno-Karabakh, en konflikt, der indeholder alle de ingredienser, der næsten kan tænkes. CD vil godt opfordre regeringen til at styrke EU's linje i området, således at man så hurtigt som muligt kan finde en løsning på problemerne og få begrænset de menneskelige tragedier, der udspiller sig.

Når jeg startede med at gøre meget ud af den sikkerhedsmæssige situation og de konfliktmuligheder, skyldes det, at Danmarks og EU's støtte til de tidligere diktaturer jo skal måle deres virkning på, i hvor høj grad det er lykkedes at gennemføre politiske og økonomiske reformer, i hvor høj grad det er lykkedes at gennemføre sociale og økonomiske fremskridt, og hvordan det er muligt at få skabt politiske demokratier og markedsøkonomiske systemer.

På en måde er Øststøtten til eksamen den 12. december i Rusland. De to kupforsøg i Rusland tyder på, at det ikke er lykkedes at hjælpe nok og rigtigt; så nu kommer den rigtige eksamen, som vi gerne skulle bestå.

Handel er et vigtigt ord og måske det aller vigtigste. Vi kan ikke omskabe det stolte russiske folk eller de andre tidligere socialistiske stater til verdens bistanndsklienter. Det må være hjælp til at klare sig selv. Det er det, der må være målet. Derfor skal der være støtte fra det offentlige til at forbedre miljø, arbejdsmiljø, infrastruktur og offentlige systemer. Vi skal samtidig hjælpe således, at private tør investere i de nye lande. Dette vil tilsammen sætte en positiv cirkel i gang frem mod et mere stabilt Europa.

Vi ser frem til, at en aftale mellem Rusland og EU snart bliver en realitet. Den burde have været skabt for længst, men vi ved også, at den interne politiske uro i Rusland har gjort det vanskeligt at finde samtalepartnere. Vi håber dog, at det kommer i orden. Men vi må allerede nu sige, at det er nødvendigt at stå ved den førte politik, selv når den vil vise sig at give os selv problemer. Vi kan ikke tale om handel og øget økonomisk fremgang i disse lande uden at diskutere, hvad det betyder for vort arbejdsmarked.

Fine ord er ikke nok, handling må også til, og det kan selvfølgelig betyde, at vi må organisere vort arbejdsmarked anderledes. Her er orlov og uddannelsesordninger en af de nye mu-

[Sonja Albrink]

ligheder, der er nødvendige, for naturligvis vil det koste arbejdspladser at lade varer fra lavtlønsområder i de tidligere socialistiske lande komme ind på vore markeder.

Politisk må vi satse mere på venskabsbyer, venskabsamter og venskabsforeninger. Demokratiske arbejde er nødvendigt. Dels vil det vise vor folkelige vilje til at støtte reformerne, dels er det for os ganske banale ting, disse befolkninger mangler for at få et demokrati til at fungere.

Valgsystem, partier og folkelige foreninger er jo ukendte i lande, der i årtier har været diktaturer. Denne folkeoplysende indsats må vi, der er erfarne på dette område, hjælpe til med. Det politiske signal, at en række af disse lande er velkomne i EU, bør gives, men realistisk vil et egentligt medlemskab af EU ikke ligge nært for de fleste. Dertil er deres økonomi for ringe. Når man spørger, hvilke lande der skal med i EU, må man slå fast, at det skal naturligvis de lande, der har klare europæiske interesser. Det betyder naturligvis de centraleuropæiske lande; det betyder nok også Ukraine og Hviderusland og de baltiske lande; men Rusland selv har store asiatiske interesser, og det har en række andre tidligere sovjetiske republikker også. Det er ikke et spørgsmål om de riges klub. Nej, det er en politisk vurdering af, hvilke lande der direkte er med i et europæisk fællesskab, der naturligvis må koncentrere sig om de lande, som har rent europæiske interesser.

Og hvad så med økonomien? Ja, i CD er vi ikke tilhængere af, at vor indsats over for den tredje verden svækkes af hjælpen til Øst. Vi mener bestemt, at den globale sociale konflikt er en sikkerhedsrisiko for os. Til gengæld vil vi godt bede om, at man overvejer, om en række af de miljømæssige investeringer, som vi foretager i Danmark, i virkeligheden er for dyre i forhold til effekten, mens de samme penge brugt i Øst ville have en meget større miljøeffekt, bl.a. i Østersøen.

Vi vil gerne opfordre til, at man vurderer miljø- og energiprogrammer her i landet for at se, om de kan målrettes mere mod Øst. Vi tror, at en omlægning her er en mulighed, som man bør overveje.

CD er helt enige i, at man skal evaluere de ting, man gør, og gøre ordningerne, herunder eksportkreditordningerne, mere smidige. Vi kan acceptere politiske problemer i et modta-

gerland, men vi kan ikke acceptere, at politiske problemer i et modtagerland forsinker os. Det er ulykkeligt, men uden for vor rækkevidde. Det er uacceptabelt, hvis projekter i Danmark skal forsinkes eller slet ikke blive til noget, fordi der går alt for lang tid med planlægning og igangsættelse. Her må man i højere grad indrette sig på erhvervslivets arbejdsmetoder end på systemets.

CD glæder sig over, at der er en bred støtte til indsatsen over for Østeuropa, og jeg vil godt endnu en gang understrege, at der intet alternativ er. Skal vi forhindre de europæiske folkevandringer, social uro, politiske katastrofer og miljømæssige sammenbrud, må vi påtage os den opgave. Vi gør det alene og i samarbejde med andre lande. Det er i virkeligheden den vigtigste udenrigspolitiske opgave netop i disse år. Det er nu, vi afgør, om vor del af verden skal udvikle sig i harmoni eller det skal ende i kaos.

Efter Første Verdenskrig undlod man i Europa at opbygge et land, der var brudt sammen. Det førte til Hitlers diktatur i Europa. Efter Anden Verdenskrig valgte man med USA's indsats at bygge økonomien hurtigt op. Det førte til et stabilt og demokratisk Vesteuropa. Vi skal naturligvis lære af disse erfaringer. Vi skal vælge den sidste model. Det er godt for landene selv, det er godt for Europa, og det er godt for Danmark. Hvad mere kan vi ønske os?

Jeg skal slutte med at sige, at CD kan stemme for den foreslåede dagsorden.

Lone Dybkjær (RV):

Jeg vil gerne sige tak til ministeren for den fremlagte besvarelse af redegørelsen og i øvrigt bruge anledningen til også at takke ministeren for hendes samarbejdsvillighed.

Besvarelsen står vi naturligvis som regeringsparti bag, og jeg skal derfor ikke kommentere det. Det samme gælder dagsordenen, som vi er medforslagsstillere til, og som jo må siges at være temmelig udførlig og derfor heller ikke, synes jeg, kræver voldsomt uddybende tilføjelser, måske kun på et enkelt punkt.

Overskriften for debatten i dag kunne passende være: Vi kan lige så godt se det i øjnene! Vi kan lige så godt se i øjnene, at Berlinmuren er faldet, og at Vesten ikke skal bygge en ny mur op – heller ikke en usynlig, som i virkelig-

[Lone Dybkjær]

hedens verden vil opleves som lige så urimelig som den gamle, ja, måske endda endnu mere urimelig end den gamle. Og hvis vi i Vesten ikke gør noget – og noget meget mere aktivt end i dag – bliver det oplevelsen hos Østlandene. Og dommen over os vil være lige så stor og lige så stærk som den, vi fældede over de kommunistiske regimer, der tyranniserede Østlandene og opførte den gamle pigtråds-mur.

Vi kan lige så godt se i øjnene, at i modsætning til den gamle mur vil der denne gang være et folkepres, som ingen mure kan modstå. Hvis folkene i Øst og for den sags skyld udviklingslandene oplever, at Vesten blot hytter sit eget skind, vil folkevandringerne rette sig mod os, de rige, privilegerede lande: folkevandringer på grund af fattigdom og dermed manglende udviklingsmuligheder, folkevandringer som følge af forureningen – måske endda fra endnu et nedsmeltet atomkraftværk – og folkevandringer på grund af politiske overgreb, f.eks. over for mindretallene, minoriteterne. Lad os derfor se i øjnene, at vi er forpligtede, og at vi som politikere også har et ansvar for at sikre, at der her i landet skabes forståelse for, at det er nødvendigt med en omfattende økonomisk og menneskelig indsats såvel i Øst som i udviklingslandene.

I Danmark kan vi godt være os selv bekendt. Vi udgør i den internationale verden det sjældne eksempel på et land, der på trods af indre problemer, f.eks. i form af arbejdsløshed, ikke skærer ned i vores hjælp til udviklingslandene. Tværtimod fastholder vi målene, og vi øger dem endda, fordi vi opbygger en ny miljø- og katastrofefond. Hertil kan vi så føje de milliarder, der nu går til Østlandene. Vi kan derfor godt blande os i den internationale debat, og vi kan derfor også godt tillade os at stille krav i den internationale debat.

Men vi kan lige så godt se det i øjnene og sige det ligeud: Det er ikke, fordi vi er naive eller specielt menneskelige eller mere blåøjede end andre; det er, fordi vi ved, at det er nødvendigt. Hvis vi ikke yder hjælpen i landene selv, kommer de til os for at opkræve den her. At vi så kan forene det nødvendige med et humanistisk livssyn, skader naturligvis ikke. Og sådan kunne man blive ved med at se tingene i øjnene, og det skal jeg derfor lade være med at bruge tiden på i resten af talen.

Som den socialdemokratiske ordfører sagde efter sit ophold i Polen: Euforien er væk. Vi ved nu, at det, at vi fjernede muren, ikke betød, at vi samtidig fjernede konflikterne. Vi fristes næsten til at sige: Tværtimod! Da jerngrebet forsvandt og dermed den fælles fjende, dukkede nye fjendebilleder op.

Lad os lære af erfaringerne fra Jugoslavien, hvor det vel er rimeligt og ikke helt uretfærdigt at sige, at det internationale samfund ikke var sin opgave voksen. Vor undskyldning er, at vi ikke havde nok erfaring, men nu har vi i hvert fald nogle elementer af erfaring. Og vi ved nu, at sikkerhedsproblemerne er enorme, og at vi ikke har en facitliste. Problemerne er forskellige, løsningerne er derfor også forskellige, og den indsats, der skal til, er forskellig, dvs. individuel fra gang til gang. Vi må lytte hele tiden og hele tiden være opmærksomme på de forandringer, der er på vej. Og vi kan vel sige, at aldrig har verden oplevet så store forandringer som netop nu. Det er perspektivfyldt, men det indeholder også farer og trusler.

Sikkerheden i disse lande kan først og fremmest etableres ved en økonomisk og demokratisk udvikling. Og vi må her gøre os klart, at det kan blive nødvendigt også at anvende militære magtmidler, noget, vi har diskuteret tidligere i dag, og som jeg derfor ikke skal komme ind på her; men det er naturligvis den sidste nødløsning.

Kodeordene for den økonomiske udvikling må være hjælp til selvhjælp og samarbejde med andre lande, bl.a. også og frem for alt åbne markeder, også selv om det vil betyde, at vi må ændre os; for det må vi, hvis det skal lykkes.

Vor debat om erhvervspolitik og arbejds-markedspolitik og dermed også uddannelsespolitik i denne sammenhæng skal have det udgangspunkt, at Østlandene og også udviklingslandene – men de er ikke til debat i dag – skal ind på vore markeder, og at vi derfor skal samarbejde og selv søge nye muligheder. Tryghed i vore dage er ikke ensbetydende med, at vi gør det samme som altid, men at vi er i stand til at klare os over for de nye udfordringer, der står foran os.

Vi skal ikke presse vore løsningsmodeller ned over Østlandene; de skal finde deres egne modeller. Men derfor kan det da godt være, at der er noget af vores, der kan bruges. Og netop en lang række af de offentlige systemer kan

[Lone Dybkjær]

være anvendelige i andre lande, og naturligvis kan vores erhvervsliv også bruges i andre lande. Hvorfor så ikke netop satse på kombinationen af de to – altså på det, vi kalder systemeksport – med åbne øjne og med den realistiske indstilling, at det er lettere sagt end gjort, og så i øvrigt med øjnene så åbne, at vi også er klar over, at vi kan lære noget undervejs?

Heller ikke inden for demokratiet er der givne, absolutte svar. Vi ved, at mange Østlande ikke har nogen som helst tradition for demokratisk samarbejde, og fra os selv ved vi, at demokrati ikke kan etableres fra den ene dag til den anden, men er en proces, en fredelig måde at løse interessekonflikter på. Vi kan ikke fjerne konflikterne, men vi kan forsøge at løse dem på fredelig vis i stedet for med våben, hvor alle bliver tabere.

Energi og miljø er et af de helt store indsatsområder, og det er berettiget. Og her er vi i den heldige situation, at vi faktisk har nogle svar. Her har vi nogle konkrete forslag. Her er der direkte løsninger på en række af problemerne. Vi ved, at der er store problemer med atomkraftværkerne, og vi ved, at der er enorme mængder af energispild. Og hvis man én gang har sat sine ben i et af Østlandene, ved man også, at forureningsproblemerne er enorme, og vi har altså nogle værktøjer, som vi bør bruge i denne sammenhæng. En umiddelbar indsats dér vil give hurtige resultater. Sådan er det altid, når problemerne er store nok, og det er de unægtelig her. Men det giver også resultater, som derfor vil kunne opleves som positive af befolkningerne, selv om man altså skal gøre sig klart, at det nødvendigvis må gå hånd i hånd med en økonomisk udvikling. Sker det ikke, risikerer vi reaktioner, sådan som jeg tidligere har antydnet det.

Til sidst vil jeg nævne tre områder, som jeg på Det Radikale Venstres vegne specielt gerne vil gøre noget ud af:

For det første vil jeg godt understrege behovet for en evaluering af den eksisterende støtte, også med inddragelse af erfaringer fra andre støtteordninger, f.eks. i forbindelse med arbejdet med udviklingslandene. Vi begik her en række fejl. Lad os drage nytte af dem og lad os ikke gentage dem. Evaluering skal naturligvis ikke sætte alt arbejde i stå, men bruges til løbende at justere den indsats, vi yder, og derfor er det også fint, som der står i dagsordenen, at vi inddrager folk fra forskningsmiljøer, miljø-

organisationer, erhvervsliv, fagbevægelse osv. i den løbende proces. Og i denne diskussions sammenhæng skal vi også diskutere, hvor meget vi skal sprede os, i lyset af, at vi er et lille land. Her tænker jeg navnlig på, at det formentlig er nemmere at skabe bred folkelig forståelse, hvis man kan se et konkret resultat af sin indsats. Det skal ikke betyde, at vi ikke bidrager til det internationale samarbejde, men blot, at vi er opmærksomme på nødvendigheden af folkelig opbakning og derfor også skal se vores indsats i lyset af etablering af den folkelige opbakning.

For det andet skal vi passe på ikke at effektivisere, rationalisere og strømline for meget – med al respekt for ministerens tale. Det er klart, at vi skal gøre det fornuftigt og effektivt, men det er også nødvendigt, at vi skaber rum for det, man vil kunne kalde de små, skæve projekter, dem, som ikke er storindustriens, dem, som man måske i højere grad kunne kalde de små, indkomstgenererende projekter rettet mod enkelte grupper eller personer.

For eksempel var en af fejlene i ulandsbistanden jo, at vi i starten overhovedet ikke satsede nok på kvinderne. Her ved jeg, at jeg vil glæde ministeren ved at sige det, men det er ikke derfor, jeg gør det. Efterfølgende måtte vi jo imidlertid erkende – hvad vi sådan set godt vidste på forhånd – at kvinderne er kulturbærere i samfundet, og at øget velstand for kvinderne derfor giver øget velstand for samfundet som helhed. Lad os ikke gentage den fejl, og lad os derfor skabe ro om disse projekter også i Øststøttesammenhæng.

Det fører mig til det tredje punkt: at vi, selv om vi skal have total kontrol med midlerne, skal passe på ikke at gøre systemerne så bureaukratiske, at græsrodsbevægelser og andre mindre velorganiserede grupper end erhvervslivet, fagbevægelsen osv. ikke kan komme til. Det kan de ikke, hvis vi på forhånd kræver detailkendskab til alt, hvad der skal foregå, og hvis vi venter med at udbetale pengene, til de endelige, definitive regnskaber foreligger. Vi må finde andre veje.

Lad mig derfor slutte, hvor jeg begyndte: Lad os se i øjnene, at dette kun er begyndelsen, og at al begyndelse er svær, og at der derfor vil ske fejl, men at ligegyldigt, hvordan det går, er vi forpligtede også over for vore naboer i Øst.

Ole M. Nielsen (KRF):

[Ole M. Nielsen]

Den første eufori efter Murens fald har for længst lagt sig i Øst- og Centraleuropa og er erstattet af frustration over, at kommunismens fald ikke umiddelbart bragte økonomisk velstand til den brede befolkning. Flere steder, bl.a. i Polen og Litauen, har de tidligere kommunister dygtigt formået at udnytte dette forhold og er igen kommet til magten. Andre steder har kommunister forvandlet sig til nationalister, der ved enhver tænkelig lejlighed har forsøgt at skabe uro mellem forskellige folkeslag inden for eller mellem de enkelte lande. Der er vel ikke megen grund til at undre sig. Østeuropæere er jo hverken bedre mennesker eller klogere end vi andre. De troede, at de kunne få det hele med det samme, men havde ikke fattet, hvad der ligger bag den vesteuropæiske succes, som af de fleste her jo ikke engang opfattes som en succes.

Der skal lang tids arbejde til, men også – hvad der måske er endnu vanskeligere – en besværlig ændring af holdninger på en lang række områder. Jeg må indrømme, at det stødte mig en smule og undrede mig lidt, da jeg så og hørte ministerens indlæg her i dag, at indledningen handlede om vore egne interesser i at hjælpe Østeuropa, men det er jo helt realistisk. Det var da meget udmærket, om vi danskere var så gode, at vi ville hjælpe Østeuropæerne, bare fordi de er vore naboer og for deres blå øjnes skyld – nu er deres øjne jo slet ikke så blå, hverken i direkte eller i overført betydning – men så gode er vi danskere jo ikke, at det er motiv nok for os, og det er heldigvis heller ikke nødvendigt. Der er megen god pleje af egne interesser i at hjælpe Østeuropa. Jeg synes, kombinationen af idealisme og egeninteresse er meget realistisk og sikkert også den mest effektive.

Som udviklingsministeren også sluttede med at sige, er den allervigtigste måde at hjælpe Østeuropa på at give øst- og centraleuropæiske virksomheder gode muligheder for at afsætte deres varer i Vesteuropa. Hvis ikke Øststøtten følges op med liberalisering af handelen med Øst- og Centraleuropa, vil effekten af vor politik være yderst begrænset.

Ved hjælp af Øststøtten har Danmark konkret mulighed for at sætte gang i disse landes overgang til markedsøkonomi, så den foregår på en socialt afbalanceret måde og er økologisk bæredygtig.

Det er væsentligt, at Danmark via Øststøtten styrker erhvervslivet i Øst- og Centraleuropa og samarbejdet mellem danske virksomheder og virksomheder i Øst- og Centraleuropa. Men rammerne for erhvervslivet i disse lande må også styrkes, og her tænker jeg på at effektivisere den offentlige administration og styrke den fysiske infrastruktur og erhvervsuddannelserne.

På baggrund af årtiers fejlslagen miljøpolitik eller mangel på samme i Østeuropa er det vigtigt, at der gøres en øget indsats for at forbedre miljøet. Forurenende, men rentable virksomheder må have støtte til at indføre en renere teknologi. Der må i særlig grad ses på sikkerheden for kernekraftværker i Østersøområdet, hvordan disses sikkerhed kan forbedres, eller hvordan produktionen kan nedlægges og erstattes af anlæg baseret på renere og sikrere energikilder. I denne forbindelse kunne der gives støtte til energisparkampagner, udvikling af vedvarende energikilder og erstatning af forurenende og farlige energikilder; alt sammen noget, som vi har forstand på.

Specielt på miljøområdet har Danmark en omfattende viden og erfaringer, der oplagt bør udnyttes i Østeuropa. Oplagte projekter kunne bl.a. være vandrensning, affaldssortering og genbrug. Det er positivt, at Danmark fra 1994 foretager en kraftig opprioritering af netop miljøindsatsen i Østeuropas byer, industri og til dels også i landbruget, og denne indsats er hjælp til selvhjælp, altså hjælp til dem og selvhjælp til os. Specielt når det gælder miljøforholdene inden for energiområdet er der meget stor brug for hjælp til Østeuropa, og det er sagt tidligere, at den bedste miljøindsats, der kan gøres i Danmark, skal gøres i landene syd og øst for Østersøen. For at relatere det til noget helt aktuelt: Vi snakker om at reducere vandgennemstrømningen i Øresund med 0 pct. eller 0,4 pct. eller 1 pct., og så kan man jo godt uden at undervurdere det problem komme til at tænke på, om ½ mia. kr. eller 1 mia. kr. til det formål ikke ville have større effekt på Østersøens miljø, hvis pengene blev brugt til en ekstra indsats i de områder, der afvandes til Østersøen.

Kristeligt Folkeparti ser gerne en større del af den danske Øststøtte givet som bidrag til miljøforbedringer, og vi ser ligeledes meget gerne, at en stor del af dette bidrag gives som eksperthjælp. Vi har eksperterne, og vi må og

[Ole M. Nielsen]

så gerne udvikle denne hjælp til at blive en forretning.

Danske uddannelsessteder bør forstærke samarbejdet med institutioner i Østeuropa. Specielt inden for områderne sprog, økonomi, management og miljølære kan vi yde vores bidrag, men på de rent tekniske områder ligger de ofte over vores niveau. En udveksling af undervisere og studerende ville være godt, ikke mindst for den kulturelle, folkelige udvikling.

Eftersom Øststøtten er et forholdsvis nyt fænomen, trænger ordningen til løbende justeringer, og jeg finder det positivt, at regeringen allerede er i gang med disse justeringer. Det er positivt, at Øststøtteordningen har en meget decentral opbygning, hvilket betyder, at projekterne i vidt omfang gennemføres i overensstemmelse med behovene, men det er dog samtidig vigtigt, at der sker en forbedret koordinering af Øststøtten mellem de ansvarlige ministerier. Evalueringen af Øststøtten bør endvidere forbedres, ligesom sagsbehandlingen bør gøres hurtigere og mere effektiv.

Det er vigtigt, at Øststøtten koordineres med internationale finansielle institutioner, ligesom det er vigtigt, at Danmark via sin indflydelse i disse institutioner fremmer en politik, der i særlig grad er i overensstemmelse med dansk politik på området. Den væsentligste internationale indsats er dog stadig at sikre, at Østeuropa kan afsætte sine varer til Vesteuropa under så frie forhold som muligt.

Ligesom på miljøområdet vil vi på det administrative område kunne hjælpe med eksperter til opbygning af systemer. Det er vigtigt for disse landes udvikling, at de får effektive administrationer, der ikke mindst skal nyde tillid i befolkningerne, for det er de ikke forventede med.

Demokratifonden er en sag, der har vores allerstørste sympati. Midlerne kommer ud til rigtig mange mennesker i små folkelige bevægelser og projekter. Det er sikkert udviklende for demokratiforståelsen i Østlandene, og det er i hvert fald berigende på det folkelige, kulturelle plan både her og i Østlandene.

Det er vigtigt for den folkelige opbakning til Øststøtten, at der er mange forbindelser mellem folkene, og det var jo dejligt, om man kunne få lige så stor intensitet som i samkvemmet med ulandene.

Når vi er inde på de små relationer, vil jeg meget gerne også anbefale, at man går ind i

små projekter i Østlandene, som ofte er lidt i strid med de lidt tunge myndigheder i de pågældende lande. På samme måde er det vigtigt, at Østlandene får opbygget deres turistfaciliteter. Her i Vesteuropa har vi brug for nye rejsemål i nærheden af vore hjemlande, og det er bedre for det globale miljø, end hvis vi alle sammen tager en jumbojet til den anden side af kloden. Det giver arbejde og indtægter i Østlandene, og det giver folkene her og i Vesteuropa kendskab til hinanden.

Det er vigtigt, at vi støtter vore erhvervsvirksomheder med de faciliteter, der skal til inden for eksportkredit, og at der også er en rimelig ansvarlighed fra virksomhedernes side. Men det er vigtigt, at de ting er i orden og fungerer, så vi kan få en god andel i samhandelen med og leverancerne til Østeuropa. IØ-fondens arbejde og de erhvervsrelaterede og miljørelaterede sektorprogrammer bakker vi op, og vi vil meget gerne følge dem.

Først og sidst: Vi har pligt til at hjælpe vore naboer, og vi har meget stor interesse i det. Vi skal dele med dem, der har det ringere end os, i dette tilfælde de tidligere kommunistiske lande. At dele med dem betyder at afgive nogle af vore arbejdspladser ved at gøre plads til deres produkter fra både landbrug og industri, og det er vores opgave at indrette os på denne deling. Det kan betyde lavere levestandard her, hvis vi ikke udvikler andre arbejdspladser, men vi er parat til at tage udfordringen op.

Miljøministeren (Svend Auken):

Inden bistandsministeren svarer de mange ordførere på regeringens vegne, har jeg behov for at sige et par ord i anledning af hr. Ole M. Niensens indlæg, som jeg var meget glad for.

Jeg glædede mig meget over de anerkendende ord, der lød om Demokratifonden fra hr. Ole M. Niensens side. For en af ophavsmændene til ideen i sin tid er det altid godt at se, at ordningen fungerer godt, og jeg synes, der blevet udført et utrolig godt stykke arbejde inden for rammerne af Demokratifonden.

Jeg er også enig i det, som hr. Ole M. Nielsen har sagt om nødvendigheden af miljøstøtte, og at vi løbende må arbejde på at gøre denne miljøstøtte så effektiv som muligt. Men jeg synes, der mangler en anerkendelse her i debatten af det arbejde, der allerede har været foretaget med hensyn til miljøstøtte. Uanset

[Miljøministeren]

hvor man kommer i Europa til møder, fremhæves den danske miljøstøtte altid af miljøministrene i Central- og Østeuropas landes regeringer, og uanset hvor man færdes i erhvervslivet, møder man anerkendelse af det arbejde, der er lavet.

Det er bestemt heller ikke mit indtryk, at støtten fungerer besværligt eller tungt, tværtimod fungerer den i høj grad resultatorienteret. Vi inddrager den ekspertise, vi har i Danmark, og ekspertisen i modtagerlandet i et koncept, der hviler på direkte aftaler mellem miljømyndighederne i Danmark og miljømyndighederne i det pågældende land, og jeg tror også, det er baggrunden for, at man har valgt at fortsætte med den ramme, der har vist sig at være så effektiv på miljøområdet, i det oplæg, vi er kommet med fra regeringens side. Jeg mener derfor, der er grund til at udtrykke anerkendelse for det arbejde, der er sket indtil nu, og sige, at vi vil fortsætte og forbedre indsatsen i fremtiden; men hovedindtrykket skal selvfølgelig være positivt efter min opfattelse.

Endelig har jeg behov for at gøre den bemærkning, at vores største problem selvfølgelig er mangel på politisk vilje – ikke bare i Danmark, men i befolkningerne i alle lande – til virkelig at sætte ressourcer ind. De to højest prioriterede opgaver, nemlig oprensningen af Østersøen og udfasningen af de forældede atomkraftværker, kræver begge milliardinvesteringer. Danmark er det land, der har gjort mest for at flytte ressourcer til Central- og Østeuropa, og det siger lidt om omfanget, at vi er det land, der har ydet mest – ikke bare pr. hoved, men direkte målt i kroner og øre. I 1994 har vi i alt sat 300 mio. kr. af til området og er altså i spidsen, og jeg synes, det siger lidt om, hvor svært det er at samle tilstrækkelig tilslutning i Vesteuropa til at give den nødvendige Øststøtte i fremtiden, når vi er det land, der har givet mest.

(Kort bemærkning).

Ole M. Nielsen (KRF):

Jeg takker for bemærkningerne. Jeg vil sige, at jeg tror i hvert fald ikke, jeg sagde noget negativt om vores miljøhjælp, tværtimod. Når jeg anbefaler den så kraftigt, kan det godt opfattes som en anerkendelse af og i hvert fald udtryk for min tillid til, at vi kan klare det.

Og så må miljøministeren nok vænne sig til, at når vi vendelboer ikke kritiserer, kan det faktisk i de fleste tilfælde godt opfattes som en ros.

(Kort bemærkning).

Annette Just (FP):

Jeg forstår, at miljøministeren kun har hørt positive tilkendegivelser om alle de penge, Danmark har givet til miljøforureningsbekæmpelse i Østeuropa, og det er jo selvfølgelig udmærket og nydeligt.

Men det kunne vel være, at ministeren skulle overveje, om man taler så pænt til miljøministeren om Danmark, netop fordi vi giver så mange penge; det er vel egentlig det eneste, man kan være bekendt. Når vi andre er ude, fornemmer vi en slet skjult morskab over, at Danmark rent faktisk smider sine penge ud til noget, hvor man ikke altid kan fremvise resultater, og så har jeg udtrykt mig meget diplomatisk. For at sige det rent ud som en god Fremskridtsmand: Vi har været til grin for vores egne penge, og jeg synes ikke, at miljøministeren ligefrem behøver at stå og prale af det.

(Kort bemærkning).

Ahlmann-Ohlsen (KF):

Da der sikkert ikke lægges op til nogen stor anden omgang, vil jeg gerne have lov til at benytte lejligheden. Det er jo sådan i politik, at man ikke altid får rost det, der er sket, men jeg vil gerne på oppositionens vegne – i det mindste på Det Konservative Folkepartis vegne – takke udviklingsministeren for samarbejdet op til denne forespørgselsdebat. Vi har i oppositionspartierne fået alt relevant materiale; vi har haft glæde af de analyser, der er blevet tilsendt, og jeg mener også, det er en god begrundelse for, at stort set hele Folketinget i dag kan vedtage en så fremadrettet dagsorden, som vi jo gør.

Ministeren for udviklingsbistand (Helle Degn):

Jeg vil gerne takke for ordførernes indlæg og for en dagsorden, som regeringen finder ligger helt på linje med de intentioner, der har båret arbejdet med den nye Øststøtteordning.

Fru Lotte Henriksen havde nogle bemærkninger om, at nu har euforien lagt sig; nu er vi i arbejdstøjet, og nu viser der sig nogle af de

[Ministeren for udviklingsbistand]

vanskeligheder, som man står over for, når man skal realisere en markedsøkonomi. Det har vi ikke tænkt så meget over, men nu kan vi se, hvad det kræver af faciliteter og institutioner, og derfor må man sige, at det, vi har set, har alene været en start på en Øststøtteordning, som måske kan siges nu at have passeret kravlestadiet. Nu har vi haft 2 år, hvor vi har forsøgt os frem, men nu er vi gået ind i næste fase med den nye Øststøtteordning, og her lægger regeringen op til et bredt politisk samarbejde om udviklingen af næste fase i Øststøtteordningerne. Jeg forstod også, at det blev positivt modtaget.

Så var der også et spørgsmål fra fru Lotte Henriksen, om man kan lave tværsektorielle programmer og samarbejde. Her kan jeg svare ja; vi har den tredje søjle, som hedder den teknisk-administrative sektor, og man vil kunne samarbejde om nogle projekter og programmer inden for denne søjle.

Jeg vil gerne takke hr. Ahlmann-Ohlson, som sagde, at vi nu er nået til et gearskifte i Østpolitikken, for opbakningen bag regeringens udspil. Jeg må dog sige, at jeg er uenig med De Konservative i spørgsmålet om at tage 1 mia. kr. fra ulandsbistanden og overføre dem til Øststøtten. Regeringen er ikke enig i dette, og vi må afvise forslaget, som vi også gjorde i forbindelse med debatten omkring beslutningsforslag nr. B 80 i foråret.

Der blev sagt fra hr. Ahlmann-Ohlsens side, at vi skal tænke utraditionelt, og det er jeg helt enig i. Erhvervsledere, håndværkere, alle i det danske samfund må være med til at tænke utraditionelt, og i det hele taget må vi alle bruge vores fantasi og overveje muligheder for at etablere samarbejde med og direkte relationer til de østeuropæiske lande.

Til Venstres ordfører, fru Charlotte Antonsen, vil jeg sige, at vi ikke deler Venstres opfattelse. Det nytter ikke noget, at man gentager sine synspunkter fra debatten om beslutningsforslag nr. B 80 om ønsket om at flytte 1 mia. kr. fra ulandsbistanden til Øststøtten. Man kan efter vores opfattelse ikke sammenligne den hungerkatastrofe, vi oplever i f.eks. Sudan, med det omstillingsbehov, der findes på et helt andet levestandardniveau i Øst. Regeringen har valgt at støtte Afrika, regeringen har valgt at fortsætte en ulandsbistand og en stor indsats med en høj profil, og derudover har vi en Øst-

støtteindsats på snart 2,4 mia. kr. Dertil kommer så op til 4 mia. kr. til en særlig miljø- og katastrofeindsats, som skal imødegå de store finansielle problemer, vi står over for, når vi skal klare katastrofer som ozonhuller, regnskovsfældninger og miljø- og fødevarerkatastrofer, som påføres ressourcefattige lande.

Vi skal se i øjnene, at vi skal betale en forsikringspræmie. Vi kan have forskellige opfattelser af, om det er en forsikring eller et retfærdighedsudgangspunkt, om det er en form for idealisme; men der er mange forskellige bevæggrunde til danskernes ønske om at gøre en ekstraordinær indsats.

Jeg glædede mig meget over den åbenhed, der også blev tilkendegivet fra Venstres side. Man erkendte, at den tidligere Øststøtteindsats ikke fungerede godt nok, og derfor vil Venstre nu også være med til at medvirke positivt til en anden udformning af Øststøttepolitikken.

Hr. Riishøj vil jeg også gerne takke for SF's opbakning til regeringens udspil. Regeringen lægger op til en målretning, en sammenhæng og en sektorindsats, som kan kvalificere vores Øststøttebistand. Vi ønsker en forenkling af administrationen, og den må nu stå sin prøve. Vi vil alle følge med opmærksomhed, om vi får et godt resultat ud af de anstrengelser, som vi nu gør os.

Fru Annette Just havde nogle bemærkninger om, at den tidligere ordning ikke var skruet ordentligt sammen, og derudover gik fru Annette Just ind i en diskussion om, hvorvidt vi nu vil pådatte Østeuropa alle vore systemer. Nej, det vil vi ikke. Vi vil have, at de østeuropæiske lande selv skal vælge, men vi vil gerne stå til rådighed med teknisk ekspertise. Det er en dansk og en skandinaviske erfaring, at en privat sektor ikke kan stå alene; der kræves en velfungerende offentlig servicesektor, og lad mig sige det sådan, at vi skal have den private sektor i Østeuropa tunet ind på vores århundrede. Det forudsætter også en velfungerende uddannelsessektor, for voksne mennesker skal have en faglig kompetence, så de kan bestride de arbejdsprocesser, der hører med til en velfungerende, højteknologisk privatsektor.

Jeg vil derudover gerne gentage en enkelt bemærkning fra mit første indlæg. Den bedste hjælp, vi kan give de østeuropæiske lande, er at åbne vore egne markeder og få deres markeder til at fungere bedre. Regeringen betragter

[Ministeren for udviklingsbistand]

IØ-fonden som et af vore allerbedste instrumenter; fonden er 100 pct. erhvervsrettet og er måske den mest betydningsfulde ordning på lidt længere sigt, og derfor er der afsat 175 mio. kr. til ordningen på finansloven for 1994. Vi vil gerne forsøge at finde nogle flere penge til denne ordning, som er meget populær – også i erhvervskredse – fordi den er et af de bedste midler til udvikling af det erhvervsmæssige samarbejde i Østersøområdet.

Vi lægger også meget stor vægt på at udvikle en konkurrencedygtig eksportkredit, som også hr. Ahlmann-Ohlsen var inde på. Det vil som sagt gøre det muligt at gøre en ekstra indsats, også for den internationale finansieringsmulighed, dvs. at skabe samfinansiering mellem dansk finansiel støtte og støtte fra internationale faciliteter.

Fru Sonja Albrink, CD's ordfører, omtalte specielt vigtigheden af, at vi gør en særlig indsats via EU. Jeg vil sige, at jeg synes faktisk, den danske regering gør det, og jeg forstår, at der også er opbakning til, at den danske regering fortsætter den høje profil i forhold til Østeuropa. Vi arbejder ihærdigt på at få de øvrige medlemslande til at forstå behovet for at åbne markederne og få nogle helt andre relationer til Østeuropa.

Fru Lone Dybkjær sagde, at vi kan lige så godt se tingene i øjnene. Jeg synes, det var en meget betegnende overskrift og en meget nøgtern vurdering af situationen. Jeg er enig i, at dommen over vores generation vil være hård, hvis vi ikke forebygger folkevandringer og hungervandringer, og jeg vil gerne takke for den radikale opbakning til den profil, som regeringen holder i både ulands- og Østeuropabistanden.

Jeg er enig i, at en evaluering er nødvendig, for at vi løbende kan justere vores politik og vores Østprofil, og jeg er også enig i, at der skal være plads til de små projekter. Det får vi også mulighed for gennem den nye teknisk-administrative tredje søjle; der er lavet en særlig pulje her, og ikke blot via Demokratifonden, men også via denne nye søjle får vi mulighed for at støtte det, som fru Lone Dybkjær kalder de små, skæve projekter. Smidighed skal også være en ledetråd for vores administration af Øststøtten, det er jeg ganske enig i.

Til hr. Ole M. Nielsen vil jeg sige, at hr. Ole M. Nielsen har ret. Jeg valgte erhvervsvinklen,

men jeg kunne lige så godt have valgt den sikkerhedspolitiske indgangsvinkel eller den mere idealistiske indfaldsvinkel. Det kan hr. Ole M. Nielsen have meget ret i. Vore motiver er dybest set en mangfoldig blanding, og det samme gælder jo også for ulandsbistanden. Vigtigt er det imidlertid, at danskerne ikke er i tvivl om, at der skal gøres en ekstraordinær indsats, uanset hvad vores udgangspunkt er.

Jeg vil slutte med at takke for den gode modtagelse af og den gode debat, vi har haft om regeringens udspil. Jeg synes, det er meget vigtigt med denne meget brede politiske opbakning om det videre arbejde med vores Øststøttepolitik.

Første næstformand (Ivar Hansen):

Jeg ser gerne, at samtalerne dæmpes lidt.

(Kort bemærkning).

Annette Just (FP):

Jeg vil blot her til sidst gøre udviklingsministeren opmærksom på, at Fremskridtspartiet rent faktisk har tilsluttet sig, at uddannelsessystemerne i EU blev åbnet så meget som overhovedet muligt for Østlandene, selvfølgelig i særdeleshed de højere uddannelsessystemer. Der skal også være mulighed for, at Østlandene kan deltage i forskningsprojekter i EU.

Og derudover har vi jo hele tiden talt for, at det er samhandel og dermed også en samfinansiering, der skal til; det er jeg 100 pct. enig med udviklingsministeren i. Men når ministeren også gerne vil eksportere skattesystemer, toldsystemer, ældreboliger og daginstitutioner, og hvad ved jeg, vil det til gengæld gå rivende galt, og derfor kan Fremskridtspartiet ikke støtte dagsordenen.

(Kort bemærkning).

Riishøj (SF):

Uanset min uenighed med hr. Ahlmann-Ohlsen på mange punkter inden for området vil jeg sige, at jeg synes, at debatten har været nyttig, selv om euforien er væk, og jeg ser også frem til et godt samarbejde mellem Folketinget og ministeren ikke mindst i spørgsmålet om evalueringen.

Netop paragraffen om evalueringen synes jeg er meget vigtig, for vi har ikke rigtig nogen i dag; med hensyn til udviklingsbistand har vi

[Riishøj]

dog et center for udviklingsforskning. Vi skal ikke lave et nyt center og alle mulige ting her, men vi har trods alt så megen viden rundt omkring, at man egentlig godt kunne lave en uafhængig instans med deltagelse af de bestående institutioner, og jeg synes, vi skal arbejde frem imod at finde nogle modeller for det.

Jeg vil egentlig ikke stå her og sige som miljøministeren, at alt er vellykket. Hvis jeg skal kunne sige det, vil jeg egentlig godt have en evaluering og nogle rapporter, for når man spørger rundt omkring, får man forskellige svar. Der er en velvillig indstilling til Danmark, ingen kritiserer Danmark, men det er jo stadig væk sådan, at det er svært at se nogle synlige resultater. Der er ikke nogen egentlige investeringsprojekter, der er masser af forundersøgelser og gode ord og skåltaler, men vi mangler altså de synlige resultater, f.eks. nogle rensningsanlæg eller andre af alle de ting, som vi har efterlyst her i debatten.

Med disse bemærkninger ser jeg frem til, at vi også får et samarbejde om opfølgningen af dagsordenen.

Hermed sluttede forhandlingen.

Afstemning

Forslag om motiveret dagsorden nr. D 12 af Lotte Henriksen (S), Ahlmann-Ohlsen (KF), Charlotte Antonsen (V), Riishøj (SF), Peter Duetoft (CD), Lone Dybkjær (RV) og Ole M. Nielsen (KRF) (se foran) vedtoges med 99 stemmer (S, KF, V, SF, CD, RV og KRF) mod 8 (FP).

Hermed sluttede forespørgslen.

Den næste sag på dagsordenen var:

13) Første behandling af lovforslag nr. L 55:

Forslag til lov om ændring af lov om økonomisk samordning.

Af Jes Lunde (SF) m.fl.

(Fremsat 2/11 93).

Lovforslaget sattes til forhandling.

Første næstformand (Ivar Hansen):

Jeg sagde før, at samtalerne rundt om i salen skal dæmpes; det mente jeg faktisk.

Forhandling

Økonomiministeren (Marianne Jelved):

Jeg vil gerne indledningsvis markere en positiv holdning til SF's forslag, især tankerne om, at økologiske hensyn og synspunkter også skal fremmes i Det Økonomiske Råds arbejde. Det er vigtigt, at de langsigtede vækst- og udviklingsperspektiver og samspillet mellem økonomi og naturressourcer i højere grad opfattes i sammenhæng, og Det Økonomiske Råd har jo også allerede i de seneste rapporter taget miljøspørgsmål op.

Det er klart, at det aldrig kan være ligegyldigt, om den økonomiske politik be- eller aflaster miljøet. Det er mit indtryk fra debatten, både her i Danmark og i udlandet, at der er et stort behov og en stigende erkendelse af et behov for, at økonomer og miljøfolk taler sammen og arbejder sammen. Jeg er overbevist om, at miljøfolk vil opdage, at der også blandt økonomer er en stigende erkendelse af miljøproblemernes omfang og en stor interesse for, hvorledes vi kan angribe miljøproblemerne bedst, og ingen kan lukke øjnene for, at bekæmpelse af miljøproblemer har betydelige økonomiske aspekter, som nødvendigvis må indgå, hvis man vil anlægge realistiske vurderinger af vores muligheder.

Økonomerne vil blive nødt til at have en tættere kontakt til den miljømæssige sagkundskab, når de skal arbejde med disse problemstillinger. Nogle vil måske finde det lidt fremmedartet, men det bliver det jo ikke mindre interessant af.

Men – for der er jo også et men – som i alle andre sammenhænge er det også på dette område lettere at stille spørgsmål end at give kvalificerede svar, og jeg vil gerne understrege, at det er helt afgørende for troværdigheden af Det Økonomiske Råds arbejde, at det foregår på et fagligt højt kvalificeret niveau. Vi ved fra det arbejde, der allerede foregår f.eks. i Danmarks Statistik i forbindelse med regeringens initiativ til at få det, vi kalder et grønt nationalt regnskab, og vi ved fra det arbejde, der foregår i Danmarks Miljøundersøgelser om de her ting, at vores viden om de her sammenhænge stadig er begrænset.

Vi ved også, at der internationalt arbejdes på at udvikle metoder og modeller, der inddrager miljøforhold og konsekvenser for naturens